

OTDK-DOLGOZAT

2015

**VIDÉKFEJLESZTÉSI INTÉZKEDÉSEK ÉS TÖREKVÉSEK
MAGYARKANIZSA KÖZSÉGBEN**

**RURAL DEVELOPMENT ACTIVITIES AND EFFORTS IN KANJIZA
MUNICIPALITY**

Kézirat lezárva: 2013. október 20.

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	1
1.1. CÉLKITŰZÉSEK	3
1.2. HIPOTÉZISEK	3
2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS	4
2.1. A VIDÉK ÉS VIDÉKFEJLESZTÉS FOGALMA	4
2.2. A VIDÉKFEJLESZTÉS FOGALMÁNAK KIALAKULÁSA	7
2.3. A VIDÉKFEJLESZTÉS SZÜKSÉGESSÉGE	8
2.4. VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM KÉSZÍTÉSE	10
2.5. VIDÉKFEJLESZTÉS SZERBIAI VONATKOZÁSAI	12
2.5.1. <i>A vidékfejlesztés helyzete Szerbiában</i>	12
2.5.2. <i>Szerbia területi szerkezete</i>	17
2.5.3. <i>Szerbia és az Európai Unió</i>	21
3. ANYAGOK ÉS MÓDSZEREK	23
3.1. A KUTATÁSI TERÜLET LEHATÁROLÁSA – MAGYARKANIZSA KÖZSÉG BEMUTATÁSA	23
3.2. A KUTATÁSBAN ALKALMAZOTT MÓDSZEREK BEMUTATÁSA	27
3.3. A KUTATÁSBA VONT FEJLESZTŐ SZERVEZETEK BEMUTATÁSA	28
3.3.1. <i>Magyarkanizsa község Helyi Ifjúsági Akciótervének bemutatása</i>	29
4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK	31
4.1. A KÖZSÉG STRATÉGIÁJÁNAK ELEMZÉSE	31
4.1.1. <i>Szerkezeti összehasonlítás</i>	31
4.1.2. <i>Tartalmi összehasonlítás</i>	33
4.2. INTERJÚELEMZÉS – FEJLESZTÉSI IGÉNYEK MAGYARKANIZSA KÖZSÉGBEN	42
4.3. MINTAÉRTÉKŰ PROJEKTEK BEMUTATÁSA	46
4.3.1. <i>„Európa a polgárokért” – „Europe for Citizens”</i>	46
4.3.2. <i>Karrier Infó Központ</i>	49
5. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK	53
5.1. HIPOTÉZISEK ÉRTÉKELÉSE AZ EREDMÉNYEKEL ÖSSZSHANGBAN	54
6. ÖSSZEFOGLALÁS	55
IRODALOMJEGYZÉK	57
MELLÉKLETEK	I
1. MELLÉKLET: AZ ICR IGAZGATÓJÁVAL KÉSZÍTETT MÉLYINTERJÚ SORÁN ALKALMAZOTT BESZÉLGETÉS IRÁNYÍTÓ KÉRDÉSSOR	II
2. MELLÉKLET: MAGYARKANIZSA KÖZSÉG IFJÚSÁGI IRODÁJA KOORDINÁTORÁVAL KÉSZÍTETT MÉLYINTERJÚ SORÁN ALKALMAZOTT BESZÉLGETÉS IRÁNYÍTÓ KÉRDÉSSOR	III

TÁBLÁZAT- ÉS ÁBRAJEGYZÉK

1. táblázat: A vidéki területek alapvető jellemzői Szerbiában és az EU-ban.....	13
2. táblázat: Szerbia vidéki háztartásainak kor szerinti összetétele.....	15
3. táblázat: Szerbia 15 év feletti vidéki lakossága iskolázottság szerint.....	15
4. táblázat: A szerbiai vidéki fiatalok megoszlása tevékenység szerint.....	16
5. táblázat: Szerbia statisztikai területi egységei a NUTS rendszer szerint	18
6. táblázat: Az Szerbia területén tanuló egyetemisták száma Magyarkanizsa községben (2012-es adatok alapján).....	24
7. táblázat: A két stratégia terjedelmi összehasonlítása	32
8. táblázat: A helyzetelemzés kategóriái a két dokumentum esetében	37
9. táblázat: A SWOT-elemzés összetétele a két stratégia esetében	39
10. táblázat: A prioritások összehasonlítása	40
11. táblázat: Összefoglaló az „Európa a polgárokért” projektről.....	46
12. táblázat: Összefoglaló a „Karrier Infó Központ” programról.....	50
1. ábra: A jövedelmek származásának forrása Szerbia vidéki területein	14
2. ábra: A foglalkoztatás szektorális megoszlása Szerbia vidéki területein	14
3. ábra: Szerbia NUTS2 és NUTS3 fejlesztési régiói	17
4. ábra: Szerbia statisztikai-funkcionális területi egységei NUTS szinteken.....	19
5. ábra: Magyarkanizsa község és a település közigazgatási, földrajzi elhelyezkedése....	22
6. ábra: Magyarkanizsa község települései	23
7. ábra: Az Szerbiában tanuló egyetemisták megoszlása Magyarkanizsa községben.....	25
8. ábra: Magyarkanizsa község etnikai összetétele	26

1. BEVEZETÉS

Dolgozatom célja egy vajdasági község, Magyarkanizsa vidékfejlesztési intézkedéseinek bemutatása az ifjúsági élet szemszögéből nézve, mely az utóbbi években jelentős fejlődésen ment keresztül. Bemutatásra kerül a fiatalok jelenlegi helyzete, illetve tárgyalásra kerül egy fontos kérdés is, hogy milyen jövő elé nézhetnek azok a fiatalok, akik a község területén terveznek élni és dolgozni. Választásom azért esett Magyarkanizsa községre, mivel itt élek, és fontosnak tartom, hogy minél szélesebb körben bemutathassam községemet és az elért eredményeket.

Magyarkanizsa község Vajdaság Autonóm Tartomány északi részén fekszik, közvetlenül a magyar határ mellett. A határközelségből számos lehetőség adódik, ezért a határ menti együttműködések egyre nagyobb mértékben kifejezésre jutnak. A községet túlnyomórészt magyarok lakják, Szerbiában ez a legnagyobb arányban magyarlakta terület.

A szocializmus idején Magyarkanizsa virágkorát élte úgy a gazdaság, mint a turizmus és a kultúra tekintetében is. Kikapcsolódási csomópont volt, több környező településről látogattak ide a turisták, a szórakozni vágyók, illetve akik Magyarkanizsán vállaltak munkát. A '90-es években azonban a délszláv háború itt az ország északi részén is rányomta bélyegét a községek fejlődésére. A háború következtében Szerbiában az európai integráció is jelentős késéssel indult meg. Az Európai Unió, illetve jogelődje, az Európai Gazdasági Közösség megalakulása óta már több mint 50 év telt el, és még csak most lehet azt mondani, hogy Szerbia elindult a csatlakozás útja felé, hiszen a tavalyi évben kapott zöld fényt a tárgyalások megkezdéséhez. A lemaradását tehát csak napjainkban kezdi behozni, sajnos az eddigiekben sok más fontos terület mellett a vidékfejlesztés sem tartozott a prioritások közé.

A háború után számos község még ma sem tudott igazán talpra állni. Magyarkanizsa ebből a szempontból jó helyzetben van, hiszen az utóbbi években egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek a község fejlesztésére, uniós pályázatok elnyerésére, megvalósítására, valamint határ menti együttműködések erősítésére. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy lekörözte volna a szomszédos községeket a fejlesztési törekvésekkel, csupán azt, hogy a körülményekhez képest igyekszik kihasználni minden lehetőséget, mivel minden apró lépéssel hozzájárulhat a lakói életszínvonalának javításához, egy élhetőbb község kialakításához.

Erre a célra több szervezet is létrejött a községben. Dolgozatomban kettőt szeretnék ezek közül kiemelni, az egyik a Tisza Menti Információs Fejlesztési Központ (ICR), mely immáron nyolcadik éve működik és egyre nagyobb számú megvalósított pályázattal büszkélkedhet, a másik pedig a három éve működő Magyarkanizsa Község Ifjúsági Irodája, mely az ifjúsági élet újjáélesztését tűzte ki célul. Választásom azért esett e két fejlesztő szervezet bemutatására, mivel mindketten foglalkoznak a fiatalság helyzetével. Az utóbbi kizárólag e célból jött létre, míg az ICR éppen nemrégiben vágott bele egy, a fiatalságot is érintő projekt megvalósításába. Ifjúsági programok szervezésére továbbá néhány civil szervezet is működik, a község majdnem minden településén.

Dolgozatom első felében a témával kapcsolatos fogalmakat, a vidékfejlesztés fogalmát és jelentését igyekszem bemutatni több megközelítésből, illetve azt, hogy a történelem során hogyan formálódott a vidékfejlesztés, hogyan alakult a vidéki területek helyzete. Ismertetem a vidékfejlesztés tudományának szükségszerűségét, fontosságát és területeit. Kitérek továbbá a vidékfejlesztés jelenlegi szerbiai és vajdasági helyzetére is, mivel ebben az országban ez a gyakorlat még csak most van fellendülőben.

A továbbiakban sor kerül még Magyarkanizsa község bemutatására is, valamint a község fejlesztési stratégiáinak elemzésére, a két utolsó időszak stratégiai tervének összehasonlítására. A községben 2011-ben készült el az új stratégiai dokumentum, mely a 2011–2020-as periódusra vonatkozik. Ez több szempontból is eltér az előző időszak, a 2006–2010-es időszak stratégiai tervétől. Az eltérés fő oka az országban történő változásokhoz való alkalmazkodás, vagyis az európai uniós szabványoknak való megfelelésre történő törekvés. A stratégiák elemzése után arra a kérdésre keresem a választ interjúk formájában, hogy milyenek a község fejlesztési szükségletei, mennyire tartják szem előtt a lakossági igényeket, mekkora figyelmet fordítanak ennek felkutatására, illetve a fejlesztések mennyiben segítik a fiatalokat a könnyebb elhelyezkedés, könnyebb megélhetés megvalósításában. Legvégül pedig két, számomra mintaértékűnek tekinthető projektet szeretnék bemutatni. Egyet az ICR, egyet pedig az Ifjúsági Iroda fejlesztési gyakorlatából.

Vajon lehet-e ebből a kis községből valaha ismét az észak-vajdasági régió kulturális, turisztikai és gazdasági központja, ahogyan húsz-harminc évvel ezelőtt is jellemző volt rá? Vajon feléledhet-e újból a környéken legendás ifjúsági élet? Az egyre bővülő fejlesztési intézkedések és tevékenységek meghozzák-e a gyümölcsüket az elkövetkező években? Többek között ezen kérdések megválaszolása céljából jött létre ez a munka, mely a község fejlesztését az ifjúsági élet korszerűsítése, újítása szempontjából hivatott bemutatni.

1.1. CÉLKITŰZÉSEK

A dolgozat általános célja, hogy helyzetképet adjon Magyarkanizsa község jelen helyzetéről, fejlődéséről és jövőbeli lehetőségeiről. Ehhez kapcsolódóan további célkitűzéseim, vagyis a részcélok a következők:

1. Az aktuális és az előző periódus fejlesztéseinek alapjául szolgáló stratégiai tervek összehasonlítása, melyből kiderül, hogy miért változott meg a stratégia úgy szerkezetileg, mint tartalmilag tekintve.

2. Annak kiderítése, hogy a lakosság és a többi helyi szereplő milyen mértékben vesz részt a fejlesztésekben, illetve a vizsgálatba vont fejlesztő szervezetek mekkora hangsúlyt fektetnek a helyi igények felmérésére, figyelembe vételére és a fiatalok helyzetének kiemelt kezelésére.

3. A Tisza Menti Információs Fejlesztési Központ és a Magyarkanizsa Község Ifjúsági Irodája nevű fejlesztő szervezetek bemutatása, illetve annak kiderítése, hogy tevékenységükkel milyen mértékben segítik elő az ifjúsági élet fellendítését.

4. Bemutatni egy-egy, az előbbieken említett szervezetek által megvalósított, minthaértékűnek tekinthető fejlesztési projektet, mely az ifjúsági élet fellendítésére irányul, illetve megfelel a módszertanban általam felállított kritériumoknak.

1.2. HIPOTÉZISEK

A fenti célkitűzésekhez kapcsolódó hipotéziseim az alábbiak:

1. Magyarkanizsa községben a 2011–2020-as periódus stratégiai terve szerkezetét és tartalmát tekintve eltér a 2005–2010-es időszak stratégiai tervétől.

2. A község általam vizsgált két fejlesztő szervezete az utóbbi időben egyre nagyobb hangsúlyt fektet a lakossági igények felmérésére, a helyi szereplők fejlesztésekbe történő bevonására, illetve a fiatalok jobb jövőjének biztosítására.

3. A községben számos pozitív változás történt a fiatalok helyzetét tekintve az ICR 2005-ös megalakulása és az Ifjúsági Iroda 2010-es létrejötté óta.

2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1. A VIDÉK ÉS VIDÉKFEJLESZTÉS FOGALMA

A vidékfejlesztés fogalmának meghatározásához először érdemes tisztázni magának a *vidék* szónak a jelentését, a vidéki területek lehatárolását és jellemzőit. A fogalmat már nagyon sok hazai és külföldi szerző megkísérelte összefoglalni, és lényegében hasonló következtetésekre jutottak, ennek ellenére nincs egységes definíció, mely a vidék fogalmát lefedné. Más-más értelmezést használnak a köznyelvben, a tudományokban és a politikában. Fehér (2004) szerint a vidéket nem is lehet pontos, egyöntetű módon meghatározni, parametrizálni. A vidék nem csak térben, de időben is folyamatosan változik. A termelési szerkezet átalakulása következtében a vidék fogalma egész mást jelent napjainkban, mint például fél évszázaddal ezelőtt (Kovács, 2003).

Problémát jelent az európai és az amerikai megközelítés közötti különbség is. Míg az EU-ban a vidéki területek oldaláról közelítik meg a lehatárolást, valamint a tagországok egyenként is rendelkeznek saját vidék-definícióval, addig az amerikai szakemberek nem a rurális, hanem inkább az urbanizált területeket igyekeznek elkülöníteni, és vidékinek a fennmaradó, nem urbánus területek összességét tekintik (du Plessis et al., 2002).

Hagyományos értelmezés szerint az EU-ban a *rural* szót jellemzően a falusias térségekre használják. Jelentését tekintve azonban szűkebben értelmezhető a Magyarországi köznyelvben alkalmazott vidék fogalomnál, ami itt egy alá- és fölérendeltségi viszonyt fejez ki. Magyarországon tehát a hétköznapi értelmezés szerint minden vidéknek számít, ami nem a főváros (Buday-Sántha, 2001).

A geográfia földrajzi szempontból értelmezi a vidék fogalmát, mely szerint megkülönböztet például hegyvidékeket, partvidékeket (Kovács, 2003). A Vidéki Térségek Európai Chartája is egy földrajzilag lehatárolható területről beszél, melyen főként mezőgazdasággal kapcsolatos tevékenységeket folytatnak, illetve a városi területekkel összehasonlítva alacsonyabb a lakosságszám, és a gazdasági, kulturális tevékenységek koncentrációja (Internet 1).

A vidéki helyek különbözhetnek egymástól földrajzi helyzetük, környezetük, településeik jellege, a centrumoktól való távolság, valamint gazdasági, társadalmi és politikai helyzetük tekintetében (Rechnitzer-Smahó, 2011). Szociológiai értelemben napjainkban már nincs túl nagy különbség a vidéki és városi térségek között, hiszen a rurális területeken is ugyanúgy megjelentek a különféle szolgáltatások, csak kisebb mértékben. Az ott élő

társadalom is modernizálódott a szolgáltatások terjedésével, az infrastruktúra és a kommunikáció fejlődésével (Kovács, 2003).

A vidék fogalmát tehát nem lehet örökérvényűre meghatározni, állandóan újra kell értelmezni, pontosítani, hiszen a vidéki területek folyamatos változásokat eredményeznek (Bálint et al., 2007). Madarász (2000) a vidék legfontosabb jellemzőjének a sokféleségét tartja. Egy összetett, komplex fogalomról van szó, mely magába foglalja az ott élő társadalom közösségét, kultúráját, hagyományait, tevékenységeit, a környezetet, de a kikapcsolódás, szabadidős tevékenységek helyszíne is (Kis, 2006).

Egységes definíció hiányában különböző kritériumok alapján igyekeznek lehatárolni a vidéki területeket. Madarász (2000) úgy véli, hogy a lehatárolásra használt három legfontosabb kritérium a népsűrűség, az egy főre eső GDP és a városoktól mért távolság, bár az utóbbit ritkábban alkalmazzák. Ezek mellett természetesen további mutatókat is alkalmaznak (Madarász, 2000). Az Európai Unió vidéki területeire az alacsony népsűrűség egyaránt jellemző, ezért itt ezt a kritériumot használják a rurális térségek kijelöléséhez (Kis, 2006). Az OECD azokat a településeket tekinti vidéki jellegűnek, melyek népsűrűsége 150 fő/km^2 alatt van (Buday-Sántha, 2001). Illés (2005) ezt a vidék-definíciót tartja legkorszerűbbnek, hiszen az OECD a vidékfejlesztés fogalmát nem a mezőgazdasággal azonosítja és hozza kapcsolatba, hanem az alacsony népsűrűségű területeket helyezi a fejlesztés központjába (Illés, 2005). Azonban a népsűrűségi kritériumnak is vannak hátrányai: erősen függ az adott régió közigazgatási határaitól, hiszen nagy eltérések lehetnek a népsűrűség között. Magyarországon például az OECD 150 fő/km^2 -es javaslata is túl magasnak bizonyul, mert ez alapján a budapesti agglomeráció kivételével egyetlen városias térség sem lenne (Madarász, 2000). Ennek következtében Magyarországon a SAPARD-program kereteiben meghatározott érték szerint történt a lehatárolás, ami a 120 fő/km^2 népsűrűségű területeket tekinti vidéki térségnek, mivel ebben az országban jóval alacsonyabb az átlagos népsűrűség, mint az EU-s átlag (Kovács, 2003).

A vidéki területek lehatárolása több nézőpontból is fontosnak tekinthető, egyrészt statisztikai szempontból van jelentősége, a különböző területek, térségek jellemzőinek leírásához, összehasonlításához, másrészt pedig a támogatandó területek kijelölése érdekében fontos (Kis, 2006).

2010-ben az Eurostat egy új tipológiát vezetett be a vidéki területek lehatárolására, az úgynevezett népességi rács módszerét. Ehhez egy négyzetkilométeres bontás szükséges a népsűrűségről, mely alapján a városias térségeket különítik el. A módszer előnye, hogy

kiküszöböli a NUTS rendszer torzításait, vagyis, hogy a sűrűn lakott kis falvakat városiasnak, a nagy alapterületű, alacsony népességű városokat pedig vidékinek minősíti (Internet 2).

A vidék fogalmának tisztázása után már logikusabbnak tűnik a *vidékfejlesztés* fogalmának meghatározása, melyhez azonban még részletesebb elméletekre van szükség. Lukács (2004) megfogalmazása szerint a vidékfejlesztés célja a vidéki emberek életminőségének javítása, melyhez elengedhetetlen a vidék népességmegtartó képességének növelése, munkahelyek teremtése, kulturális örökségek védelme és a vidéki környezet megóvása. Fehér (2004) mégis úgy gondolja, hogy a vidékfejlesztés több az életminőség javítására irányuló tevékenységeknél, fogalmát komplex módon kell értelmezni, bizonyos vidéki területekre vonatkoztatva. Szerinte a hangsúlyt inkább a fejleszteni kívánt vidéki területek minél pontosabb lehatárolására kell fektetni, mintsem a vidékfejlesztés átfogó megfogalmazására (Fehér, 2004). Buday-Sántha (2001) a vidékfejlesztés legfontosabb területeinek a vidéki munkanélküliség megszüntetését, a falusi turizmus fejlesztését és a vidéki táj- és környezet védelmét tartja. Szerinte az agrárgazdaság és az infrastruktúra fejlesztésén túl kell lépni, és hangsúlyt fektetni a helyi ipar, szolgáltatások és turizmus fejlesztésére is, mellyel növelhető a foglalkoztatás, az emberi erőforrások fejlesztésére, képzésére, illetve a környezeti értékek védelmére (Buday-Sántha, 2001). Madarász (2000) szerint a vidéki területek fejlesztésével a városi problémák egy része is megelőzhető. A városok és a vidéki területek fejlesztését tehát nem lehet különválasztani, hiszen a város által nyújtott funkciókra is szüksége van a vidéknek, úgy, mint ahogy a városnak is szüksége van a vidéki erőforrásokra (Rechnitzer–Smahó, 2011).

A vidékfejlesztés kapcsolatban áll számos más regionális, gazdasági, földrajz- és egyéb tudománnyal, azonban ez a kapcsolat tudományterületenként eltérő lehet. Illés (2005) úgy gondolja, hogy a vidékfejlesztés nem önálló gazdaságpolitikai terület, hanem az agrárpolitika és a területfejlesztési politika közös eleme, ezért céljait csak a területfejlesztési célok ismeretében tudjuk meghatározni.

A vidékfejlesztés és a területfejlesztés viszonyával kapcsolatban eltérő vélemények születtek. Buday-Sántha (2001) szerint a két fogalom nem azonos súlyú, a vidékfejlesztést a területfejlesztés egy sajátos, agrártérségekre vonatkozó ágának tekinti. Madarász (2000) a területfejlesztést nemzetközi hatású, állami irányítású, centralizált és hierarchizált tevékenységnek tartja, míg a vidékfejlesztést decentralizált, közösségfejlesztő tevékenységnek, melynek fő feladata a helyi társadalom életminőségének fenntartása, javítása. Természete-

sen szerinte is vannak átfedések a két terület között. Sokan azonban úgy vélik, hogy a két fogalom között nem egész-rész kapcsolat van, csupán bizonyos pontok tekintetében állnak kapcsolatban egymással (Fehér, 2004). A két rendszer közös pontja a területiség, a komplex térbeli beavatkozás, csupán eltérő hangsúlyokat fektetnek a fejlesztendő területekre (Rechnitzer–Smahó, 2011). A vidékfejlesztés az agrárfejlesztéssel is szoros kapcsolatban áll, azonban több annál, hiszen a mezőgazdasági és nem mezőgazdasági tevékenységet folytató lakosság életkörülményeinek javítására egyaránt törekszik, ügyelve a vidéki népesség megtartására és a környezet védelmére (Madarász, 2000).

A három fogalom, vagyis az agrárfejlesztés, vidékfejlesztés és területfejlesztés tehát egymást kölcsönösen kiegészíti, csupán megközelítésmódjukban különböznek, önálló cél- és eszközrendszert alkalmaznak, illetve elkülönített pénzeszközöket használnak (Madarász, 2000). Mindhárom ágazatra szükség van, hiszen éppúgy fontos az urbánus, mint a rurális térségek fejlesztése is (Böhm, 2002).

A vidékfejlesztés fogalmának magyarázásakor a *vidékpolitikát* is meg kell említeni, hiszen a vidékfejlesztés a vidékpolitika által kijelölt célokat valósítja meg (Csete–Láng, 2009). Legáltalánosabban a vidékpolitikát a területi politika részeként tekinthetjük, mely a vidékfejlesztési eszközöket, megoldásokat és technikákat foglalja magában (Rechnitzer–Smahó, 2011).

A vidékpolitika a gazdaságpolitikák közé sorolható, az agrárpolitikával áll legszorosabb összefüggésben. Buday-Sántha (2001) megfogalmazása szerint a két terület között nagymértékű az átfedés, de nem azonosak, mivel az agrárpolitika nem szűkíthető le csak a vidéki térségekre, míg a vidékpolitikának az agrárpolitikával ellentétben nem csupán az agrártermelés a legfontosabb területe, hanem többek között a helyi ipar, szolgáltatások, turizmus, és egyéb más területek is a hatáskörébe tartoznak.

2.2. A VIDÉKFEJLESZTÉS FOGALMÁNAK KIALAKULÁSA

A történelem során a vidéki területek mindvégig nagy jelentőséggel bírtak úgy a különféle gazdasági javak előállításában, mint a társadalmi folyamatok, kultúrák, hagyományok kialakulásában. Szerepük az ipari forradalom után kezdett csak csökkenni, az ipari termelés és a szolgáltató szektor megjelenésének idején. Ezt követően a vidéki területek fogalma azonosulni kezdett a periférikus területekkel, a centrumokban az ipari és szolgáltatói tevékenységek kezdtek koncentrálni, melyek a gazdasági fejlődés megalapozóivá váltak (Bálint et al., 2007).

A vidékfejlesztés fogalmának kialakulásáért Illés (2005) három tényezőt tesz felelőssé: a mezőgazdaság helyzetének megváltozását, a regionális politika irányának és módszerének megváltozását, valamint a környezetvédelem tudatosabbá válását.

A vidékfejlesztés először a '70-es évek táján jelent meg, amikor a mezőgazdaság részaránya a gazdaságon belül csökkenni kezdett az ipari és a szolgáltató szektorhoz képest, és így megkezdődött a vidéki területek elnéptelenedése (Illés, 2005). A '80-as években jelentek meg a vidékfejlesztési politikák, amikor körvonalazódott, hogy a mezőgazdasági termelés mellett számos más fontos funkciót is ellátnak a vidéki területek. Így, a 20. század végére a vidékfejlesztés is bekerült a gazdaságfejlesztési politikák közé, amikor már a vidéki térségek a városokkal szemben feltűnően hátrányba kerültek (Madarász, 2000).

A közép- és kelet-európai országok, régiók eltérő fejlődési pályán mentek keresztül a nyugat-európai országokhoz viszonyítva, ezért a vidékfejlesztés területének a kialakulása is eltérő módon zajlott. A rendszerváltás után a mezőgazdaság helyzete még inkább rosszabbodott, ami leginkább a keleti piacok elvesztésének volt köszönhető. Problémát jelentett a vidéki területeken a foglalkoztatás csökkenése, a munkanélküliség növekedése, a vidéki területek fokozatos elnéptelenedése, és az ott maradó lakosság előregedése (Illés, 2005).

A közép- és kelet-európai országok vidékfejlesztésében a jövőben lényeges szerepet tölthetnek be a határ menti együttműködések, melyeket az Európai Unió egyre nagyobb mértékben támogat. Magyarország mind a hét szomszédos országában jellemző a határon túli magyar lakosság kisebb-nagyobb aránya, akik a szomszédos országok közötti együttműködések kulcsfontosságú elemei. Az Európai Unióban 2006-ban létrejött egy új jogintézmény, Az európai területi együttműködési csoportosulás (EGTC), melynek célja a határon átnyúló együttműködések biztosítása, valamint annak lehetővé tétele, hogy a szereplői eredményesen pályázhassanak az uniós támogatásokra (Rechnitzer–Smahó, 2011).

2.3. A VIDÉKFEJLESZTÉS SZÜKSÉGESSÉGE

Napjainkban ismét növekvőben van a vidéki területek jelentősége, hiszen egyre nagyobb igény mutatkozik az egészséges életmód iránt, ennek legfontosabb helyszíne pedig maga a vidék. Mind fontosabbá válik továbbá a természetes környezet és a tájkép megőrzése, a szennyezések csökkentése és a népi kulturális hagyományok ápolása, melynek lehetősége szintén a vidéki területekben rejlik. Egyre többen költöznek vidéki területekre, hiszen a városokban eluralkodott zsúfoltság, zajszennyezés, levegő-, talaj- és vízszennyezés. A vi-

déki területeken is fejlődésben van a kommunikáció és az infrastruktúra, mely lehetővé teszi, hogy a vidék számára elérhetőbbek legyenek a városi szolgáltatások, mint amilyen az oktatás, munkahelyek, egészségügyi ellátás (Lukács, 2004). A vidéki területek elmaradottsága sokáig természetes jelenségnek számított, mára azonban világossá vált, hogy a vidék is szerves része a régiók fejlődésének. Ennek több oka is van. Egyrészt a vidéki területek hátránya a városi jólétet is veszélyeztetheti, másrészt pedig a felértékelődött természetes környezet következtében válnak a rurális térségek mind inkább a fejlesztések célpontjává (Madarász, 2000).

A vidéki térségek Európai Chartája negyedik, ötödik és hatodik cikkelyében kimondja, hogy a vidéki térségeknek 3 funkciója van, mégpedig: gazdasági, ökológiai és társadalmi-kulturális funkciók (Internet 1). A vidékfejlesztés legfontosabb feladata tehát a vidéki térségek e három funkciójának, gazdasági, társadalmi és ökológiai problémáinak megoldása, hosszú távon is fenntartható fejlődésének biztosítása. A fenntartható fejlődés fogalma először a '80-as években jelent meg, és azóta az Európai Unióban alapvető célnak tekintik (Kis, 2006). A vidékfejlesztés a fenntartható fejlődésnek egy kulcsfontosságú eleme, melynek a gazdasági, társadalmi és környezeti tényezők fenntarthatóságát egyaránt figyelembe kell vennie (Bálint et al., 2007). A fenntarthatóság lényegét Csete–Láng (2009) úgy fogalmazta meg, hogy akkor nevezhető fenntarthatónak egy tevékenység, ha a fejlesztési elgondolásokat és kivitelezéseket úgy valósítják meg, hogy a fejlesztés folyamatosan működtethető legyen, miközben figyelmet fordítanak a természeti környezet megóvására. Vagyis: harmóniát teremtenek a társadalmi igények és a természet között. A szerzők a fenntartható vidékfejlesztés céljait is összefoglalták, melyek a vidéki társadalom életszínvonalának növelése, a vidék funkcióinak helyreállítása, a természeti környezet megóvása és gazdagítása, valamint a társadalom igényeinek kielégítése a fenntarthatóság kritériumaival összhangban. Csete–Láng (2009) továbbá rámutatnak, hogy akkor fenntartható a vidék, és a benne található települések, ha élhető vidékről és településről van szó. Az élhető vidék jellemzőit a következőkben foglalhatjuk össze: örömmel élnek ott a lakosai, minden tevékenységben érvényesülnek a fenntarthatóság kritériumai, beleértve a foglalkoztatást, termelést, fogyasztást és a pénzügyi helyzetet is, a lakosság képzettsége, műveltsége, jövedelme és az infrastruktúra állapota a városi körülményekkel összhangban áll, és végül pedig, hogy az ott élő lakosság ragaszkodik a településhez (Csete–Láng, 2009).

A vidékfejlesztés jelentős szerepet tölt be a hátrányos helyzetű kistérségek elmaradottságának csökkentésében, vagyis a vidék és városok közötti különbségek minimalizálá-

sában, hiszen a vidék-város közötti különbségek napjainkban is folyamatosan fennállnak (Bálint et al., 2007). Böhm (2002) úgy véli, hogy a különbségek kiegyenlítésében nem a rurális települések urbanizálására kellene törekedni, hiszen a vidék sajátos funkcióit a városok nem vehetik át. A vidékfejlesztésnek inkább a hatékonyabb vidékfejlesztési politika kialakítására, az alapvető szolgáltatások és az infrastruktúra mind jobb kiépítésére kellene törekedni a rurális területeken, hogy magasabb életszínvonalon, életképebb körülmények között tudjanak a vidéki társadalmak működni, vagyis a vidék meg tudja tartani a népességét.

2.4. VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM KÉSZÍTÉSE

A vidékfejlesztési program készítése előtt tervezésre van szükség. A tervezés alatt sor kerül úgy a múlt, mint a jelen felmérésére, összefüggéseinek feltárására és a kívánt állapottal történő összehasonlításra. Ezen meghatározások segítségével tudják kijelölni a lehetséges fejlesztési irányokat, cselekvéseket és beavatkozásokat (Rechnitzer, 1998). A tervezés történhet alulról és felülről is, azonban a vidéki térségek esetében alulról, vagyis a községek szintjéről indulnak ki és a programok helyi megvalósítására törekednek (Rechnitzer–Smahó, 2011). Az alulról építkezés a szubszidiaritás elvén alapul, ami azt jelenti, hogy minden döntést azon a szinten kell meghozni, ahol a legtöbb információ áll a rendelkezésre (Csete–Láng, 2009).

Az alulról építkezésre jó példának említhetőek a LEADER közösségi kezdeményezések. A LEADER lényege, hogy a vidéki területek helyi kezdeményezésein alapul, az új, máshol még ki nem próbált ötletek megvalósítására törekszik. Jellemzője az alulról építkezés és az önkormányzatok együttműködése a vállalkozói és lakossági szférával (Madarász, 2000).

A vidékfejlesztési program tervezésére két módszert alkalmazhatnak az önkormányzatok: az allokatív és a stratégiai tervezést. Az előbbi lényege, hogy a meglévő rendszeren belül igyekszik szétosztani a rendelkezésre álló forrásokat, és ez alapján készíti el a tervet a kijelölt célok megvalósítására, míg a stratégiai tervezés során figyelembe veszik az adott területrendszer belső és külső tulajdonságait, illetve a terület különböző szereplői együttesen vesznek részt a tervezési folyamatban. A stratégiaépítésnél az önkormányzatoknak öt fontos lépést kell elvégezni. Elsőként a kiinduló hipotézis meghatározását, a külső és belső tényezők hatásának feltárását, aztán a stratégia összeállítását a lehetséges forráskönyvek elkészítésével és végül pedig a megvalósításhoz szükséges intézkedések kijelölése (Rechnitzer, 1998).

A vidékfejlesztési program egy elméleti modell, mely tudományos törvényszerűségeken és tapasztalatokon alapul, a kijelölt cél eléréséhez szükséges eszközöket és tevékenységeket foglalja össze (Madarász, 2000). A jól megválasztott vidékfejlesztési koncepció, vagyis a célok rendszerbe foglalása alapfeltétele a vidékfejlesztési programoknak. A koncepció kijelölése után kerülhet sor a stratégia elkészítésére a prioritások és leglényegesebb feladatok kijelölésével, majd pedig a stratégia megvalósításához szükséges cselekvési programok meghatározására, végrehajtására (Csete–Láng, 2009). A vidékfejlesztési programok tehát a következő fő elemekből állnak: célkitűzés, fejlesztési alapelvek, információk, a megvalósítás keretei, a stratégiai prioritások, ellenőrző rendszerek és a fejlesztéshez szükséges források. A tervezésnél és készítésénél fontos követelmény a decentralizáltság, vagyis a kistéleplésekre történő vonatkozás, mely térségi szinten összehangolt (Buday-Sántha, 2001).

A vidékfejlesztési program több szereplő együttműködésével készül: szponzorok, menedzserek, vállalkozók, civil szervezetek, vagy erre a tevékenységre szakosodott intézmények, de nagyon fontos az érintettek, vagyis a lakosság bevonása is (Madarász, 2000). A célok meghatározásakor elengedhetetlen a pénzügyi források felmérése is, mely származhat önerőből (az önkormányzat saját tartalékaiból) az ország támogatásaiból, EU-s pályázatok, támogatások elnyeréséből, illetve hitelekből (Csete–Láng, 2009).

Vidékefejlesztési program készítésénél első lépésként helyzetfeltárást kell végezni. Ehhez először információkat, adatokat kell gyűjteni a fejleszteni kívánt területről. Az adatgyűjtés számtalan módon történhet, például interjúk, kérdőívek készítésével, vagy dokumentumok elemzésével. Egyik legfontosabb helyzetfeltárási módszer a SWOT-elemzés, melynek során a vizsgált terület erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és veszélyeit foglalják össze. Készíthető probléma-fa, mely során egy fő problémát, és több hozzá kapcsolódó problémát rendeznek hierarchiába, és a hasonló koncepción alapuló célkitűzés-fa is, vagyis a célok fontossági sorrendbe történő felépítése. A helyzetelemzés után már sor kerülhet a konkrét program meghatározására, melyre az úgynevezett logframe (logikai keret) módszert alkalmazzák. Ennek lényege, hogy egy logikai keretbe, táblázatba foglalja az egész programot, annak elemeit, a célokat, az eredményeket és a kivitelezéshez szükséges feladatok összességét (Madarász, 2000). A vidékfejlesztési programoknál nem feltétlen kell szigorúan követni az előző sorrendet, a felsorolt módszerek csupán eszközök, melyek megkönnyítik a programok felépítését és kivitelezését, a konkrét projektek készítését.

A projekt valamilyen koncepció vagy program megvalósításának eszköze, mely az előzőeknél sokkal konkrétabb, jellemzője, hogy időben elhelyezi a célokat, egyértelműen taglalja a megvalósításhoz szükséges erőforrásokat és kiadásokat (Csete–Láng, 2009). A projekt tehát konkrétumokat tartalmaz, például a finanszírozási forrásokról, a költségvetésről, míg a program ennél sokkal átfogóbb, több tevékenységre is kiterjed, és a finanszírozási kérdéseket csak nagyvonalakban érinti. A programok megvalósítása projektek segítségével történik (Madarász, 2000).

A programozás legvégén szükség van monitoring tevékenységre, ami az eredmények és hatások vizsgálatát, ezek célokkal és igényekkel történő összevetését jelenti. A projektek eredményének mérésére különböző indikátorokat alkalmazhatnak. A monitoring fontos úgy a programkészítők, mint a kedvezményezettek számára, hiszen kimutatja, hogy mennyiben volt sikeres a program kivitelezése (Rechnitzer–Smahó, 2011).

2.5. VIDÉKFEJLESZTÉS SZERBIAI VONATKOZÁSAI

2.5.1. A vidékfejlesztés helyzete Szerbiában

Szerbia vidékfejlesztése tekintetében számos problémát említhetünk, attól függetlenül, hogy a gazdaságában alapvető szerepet tölt be az agrárszektor. A vidéki területek fejlesztésére nem fektettek elegendő hangsúlyt, ezért a nyugati országokhoz képest lényeges lemaradás tapasztalható. Az európai uniós szabványok, módszerek bevezetésére is jelentős késéssel került csak sor (Miljković et al., 2010).

Szerbia területének 85%-át képezik vidéki területek, a lakosságának pedig nagyjából fele él ezeken a területeken. Jelentős részük mezőgazdasággal foglalkozik, mellyel a GDP 41%-át termelik meg (Bogdanov, 2007). A vidéki területek elnéptelenedése és az ott élő lakosság városokba költözése Szerbiában is jellemző tendencia volt az elmúlt néhány évtizedben. Míg az '50-es években az ország lakosságának 79%-a élt vidéken, úgy ma (a 2011-es népszámlálás szerint) ez az arány csak 45,9%. Ez a csökkenés leginkább arra vezethető vissza, hogy az urbanizált területek, főként a főváros és néhány nagyobb város és település fejlesztése került előtérbe. Ezek a területek jobb életminőséget kínáltak, úgy a munkalehetőség, mint a kikapcsolódás tekintetében, fejlettebb infrastruktúrával és lényegesen több szolgáltatással rendelkeztek, ami a vidéki lakosság számára vonzóbb volt (Quarrie et al., 2012). Napjainkban tehát kevesebb a vidéki lakosság, mint néhány évtizede, és itt a népsűrűség is nagyon alacsony, 63 fő/km², mely csak 1/3-a az országos átlagnak. A vidéki népesség csökkenése a XX. század végén kezdődött, ami a vidék elnéptelenedéséhez vezetett (Bogdanov, 2007).

Problémát jelent, hogy a vidéki lakosság nagy része (75%-a) csupán saját részére termel, kereskedelmi célból csak az itt élők 20%-a termel. A munkanélküliségi ráta ugyan országos szinten 18% körül mozog, a vidéki területeken ez az arány eléri a 25%-ot. Az egy főre jutó GDP is mindössze a 70–85%-át képezi az országos átlagnak. A mezőgazdasági termékek az exporton belül 12%-ot tesznek ki. Megállapítható tehát, hogy az országban a vidéki szektor még fejletlen és jelentős korszerűsítésre lenne szüksége. Az 1. táblázat összefoglalja, hogy az Európai Unióhoz viszonyítva milyen mértékű lemaradás jellemző Szerbiára (Suni, 2009).

1. táblázat: A vidéki területek alapvető jellemzői Szerbiában és az EU-ban

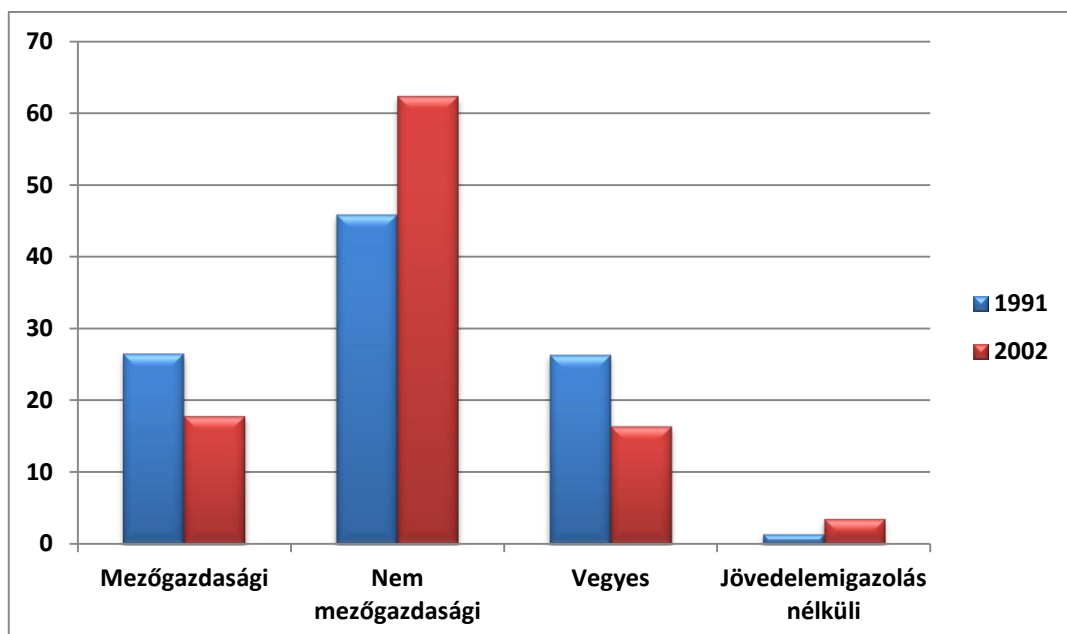
Alapvető jellemzők	EU	Szerbia
vidéki területen élők aránya a teljes lakossághoz képest	18%	55%
a mezőgazdaságban dolgozók aránya az összes aktív dolgozóhoz képest	8%	33%
a mezőgazdaságban dolgozó vidéki népesség aránya az összes vidéki népességhez képest	20%	70–80%
a mezőgazdaság termelékenysége	magas	alacsony
átlagos farmméret	20 ha	3,5 ha
mezőgazdasági támogatások	erős	jelentéktelen, bizonytalan
vidéki infrastruktúra (gazdasági és társadalmi)	fejlett	fejletlen

Forrás: Suni (2009)

Az elmúlt időszakban a vidékfejlesztési tevékenység csupán a mezőgazdaság termelékenységének és versenyképességének növelésére, valamint a feldolgozás, kereskedelem és kkv-k fejlesztésére koncentrált. Ezzel szemben az EU-ban a versenyképesség növelése és a környezetkímélő gazdálkodás alkalmazása jelentik a vidékfejlesztés prioritásait. A legújabb intézkedések a fenntarthatóság elvének megvalósulását helyezik a vidékpolitika fókuszába, úgy a mezőgazdasági termelés, mint az erőforrás-felhasználás és a környezetvédelem tekintetében. A Szerbiára jellemző területi egyenlőtlenségeket figyelembe véve, a vidékfejlesztés során a társadalmi különbségek csökkentésére és a vidéki lakosság életkörülményeinek javítására is nagy hangsúlyt kell fektetni (Suni, 2009).

Továbbá fontos a vidékgazdaság diverzifikálása, tevékenységeinek és szolgáltatásainak bővítése, nem mezőgazdasági tevékenységek súlyának növelése, melyek megvalósítása az állami, civil- és magánszektor együttműködésével, helyi, regionális és nemzeti szinten egyaránt történik. A diverzifikáció az elmúlt évtizedekben a nem-mezőgazdasági tevékenységek szintjén tapasztalható, azonban sajnos jelentős akadályt jelent a rendelkezésre álló erőforrások korlátozottsága, a szegénység és az oktatás alacsony szintje (Miljković et al., 2010).

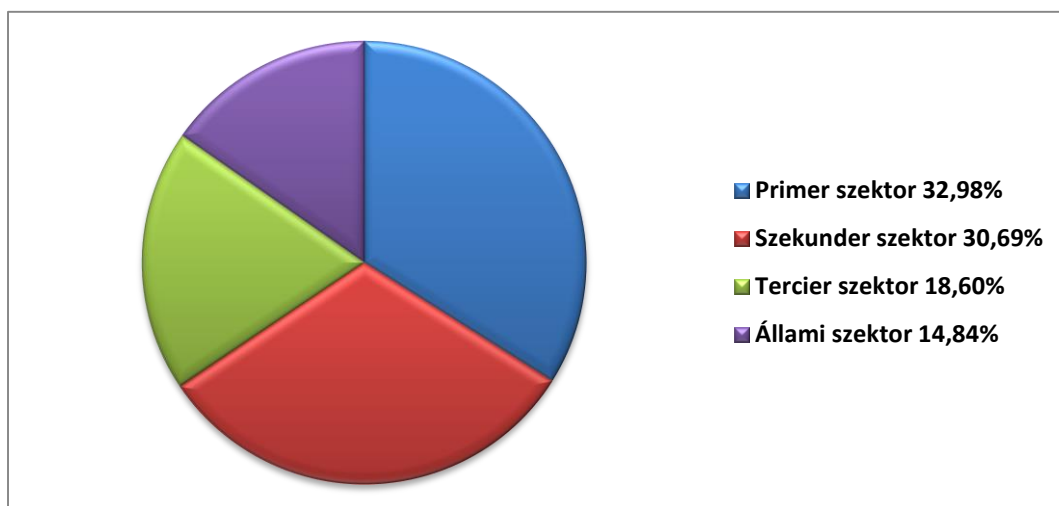
Az 1. ábrán látható, hogy a mezőgazdaságból származó jövedelmek aránya lecsökkent a nem-mezőgazdasági jövedelmekhez képest az 1991–2002 közötti időszakban.

1. ábra: A jövedelmek származásának forrása Szerbia vidéki területein

Forrás: Miljković et al. (2010)

Szerbia vidéki területein a foglalkoztatottak legnagyobb része a primer és szekunder szektorban dolgozik (Bogdanov–Vasiljević, 2011). A vidéki foglalkoztatás struktúráját mutatja be a 2. ábra.

2. ábra: A foglalkoztatás szektorális megoszlása Szerbia vidéki területein

Forrás: Bogdanov–Vasiljević (2011)

Szerbia vidéki területein a fiatalság helyzete is kedvezőtlen. Jellemző tendencia a képzett ifjúság városokba költözése, így a vidéki területen egyre alacsonyabb a kvalifikált fiatalok aránya. Ahogyan a 2. táblázat mutatja, a vidéki háztartásokban alacsonyabb a 24 év alattiak száma, a középkorúak aránya domináns (Bogdanov, 2007).

2. táblázat: Szerbia vidéki háztartásainak kor szerinti összetétele

Háztartások tagjai kor szerint	Háztartások típusai		
	Mezőgazdasági	Vegyes	Nem mezőgazdasági
14 éves korig	17%	16%	23%
15–24 éves kor	14%	16%	17%
25–49 éves kor	37%	36%	40%
50–64 éves kor	19%	19%	14%
65 év felett	13%	13%	7%

Forrás: Bogdanov (2007)

A 3. táblázatból megállapítható, hogy a vidéki lakosság legnagyobb része alap- vagy középfokú végzettségű, felsőfokú csupán 4%-uk (Bogdanov, 2007).

3. táblázat: Szerbia 15 év feletti lakossága iskolázottság szerint

Iskolai végzettség	Szerbia vidéki lakossága
Iskolázottság nélkül	7%
Alapfokú végzettség (8 általános osztály)	41%
3 éves szakközépiskola	24%
4 éves szakközépiskola vagy gimnázium	25%
Felsőfokú végzettség	4%

Forrás: Bogdanov (2007)

A 2011-es évben felmérést végeztek a szerbiai egyetemisták körében annak kiderítése érdekében, hogy milyennek látják a helyzetüket. A felmérésből kiderült, hogy a szerbiai fiatalok legnagyobb problémának a rossz anyagi körülményeket, a munkanélküliséget és az alacsony színvonalú oktatást tartják (Mrđa, 2011).

A 4. táblázatból látható, hogy a szerbiai vidéki fiatalok továbbtanulási aránya csökkenő tendenciát mutat az utóbbi években (Tomanović, 2012).

4. táblázat: A szerbiai vidéki fiatalok megoszlása tevékenység szerint

	2003	2011
Tanuló	33,7%	26,3%
Munkanélküli	31,5%	23,8%
Foglalkoztatott	34,8%	49,9%

Forrás: Tomanović (2012)

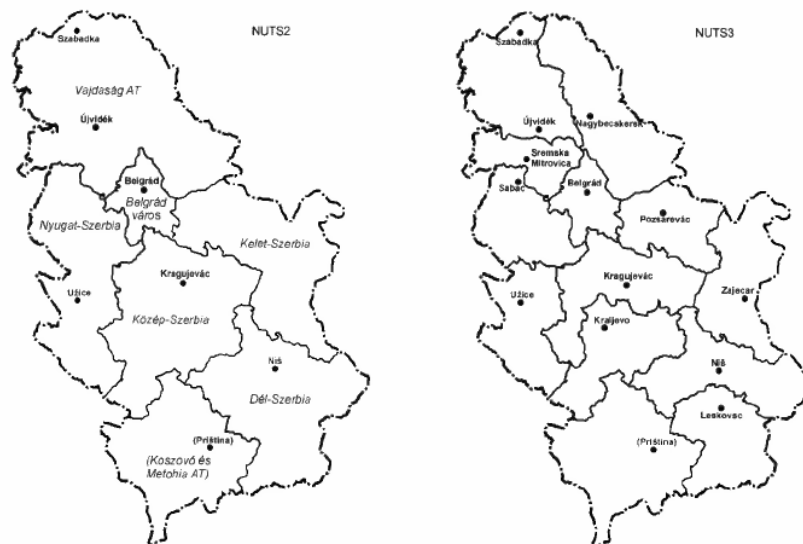
Jelenleg Szerbia nem rendelkezik olyan egységes dokumentummal, mely a vidékfejlesztési politika aspektusait integrálná, csak a különböző fontosabb stratégiai dokumentumok érintenek vidékfejlesztési és vidékpolitikai kérdéseket, mint amilyenek például Szerbia mezőgazdaságának fejlesztési stratégiája, Szerbia regionális fejlesztési stratégiája, a szegénység csökkentését célzó stratégia, a foglalkoztatási stratégia, a turizmusfejlesztési stratégia.

A jövőben célszerű lenne az országnak összehangolni ezeket a dokumentumokat, illetve a vidéki területek sajátos problémáira nagyobb hangsúlyt fektetni. A vidékfejlesztés és a mezőgazdaság finanszírozását tekintve jelenleg a következő forrásokat említhetjük: agrártámogatások a mezőgazdaság költségvetéséből, a kereskedelmi bankok hitelei, fejlesztési források és lízing (Bogdanov, 2007).

2.5.2. Szerbia területi szerkezete

Szerbiában az elmúlt időszakban a regionalitás fejlődése során különböző problémák jelentkeztek. Az egyik ilyen problémát a helyi fejlesztési célok regionális fejlesztési célok fölötti túlzott dominanciája jelentette, melynek következtében országszerte egyenlőtlen fejlődés ment végbe, és a távolabbi periférikus területeket háttérbe szorította. A fejlődési aránytalanságokhoz hozzájárult az iparosítás következtében kialakuló tervszerűtlen urbanizáció, mely az agrárszektor jelentősen háttérbe szorította. További problémát jelentett, hogy az elmúlt években a regionális különbségek csökkentése nem fektettek elég hangsúlyt, a regionális fejlesztések nem tartoztak az ország prioritásai közé, illetve az ország térszerkezeti felosztása sokáig nem volt egyértelmű és egységes (Nagy et al., 2009).

Az ország területének komoly fejlettségbeli különbségeinek csökkentése céljából készült el az ország első regionális fejlődésre vonatkozó dokumentuma, vagyis a Szerbia Köztársaság Regionális Fejlesztésének Stratégiája, mely a 2007–2012-es időszakra vonatkozik. Szerbia regionális térszerkezeti felosztása is sokáig problémás kérdés volt, azonban a 2009-ben elfogadott Regionális fejlesztésről szóló törvényben definiálták Szerbia statisztikai-funkcionális régióit, mely az ország területi egységeit NUTS1, NUTS2 és NUTS3 szinteken csoportosítja. A NUTS2-es és NUTS3-as felosztást a 3. ábra mutatja. A törvény szerint Szerbiában 7 NUTS2-es és 13 NUTS3-as fejlesztési régiót különítettek el (Nagy et al., 2009).

3. ábra: Szerbia NUTS2 és NUTS3 fejlesztési régiói

Forrás: Nagy et al. (2009)

Szerbia regionális fejlesztéséről szóló törvényét 2010-ben módosították. A változtatás alapján az előző törvényhez képest a NUTS2-es statisztikai nagyrégiók számát 7-ről 5-re csökkentették, a NUTS3-as régiók számát pedig 13-ról 30-ra emelték (Internet 10). Az új törvény szerint tehát Szerbiában két NUTS1-es szintű nagyrégiót, öt NUTS2-es szintű régiót és NUTS3 szinten pedig 30 egységet különíthetünk el, melyekből 29 körzet és 1 pedig a főváros, Belgrád. Ezeket az adatokat az 5. táblázat foglalja össze (Sl. glasnik RS, 2010).

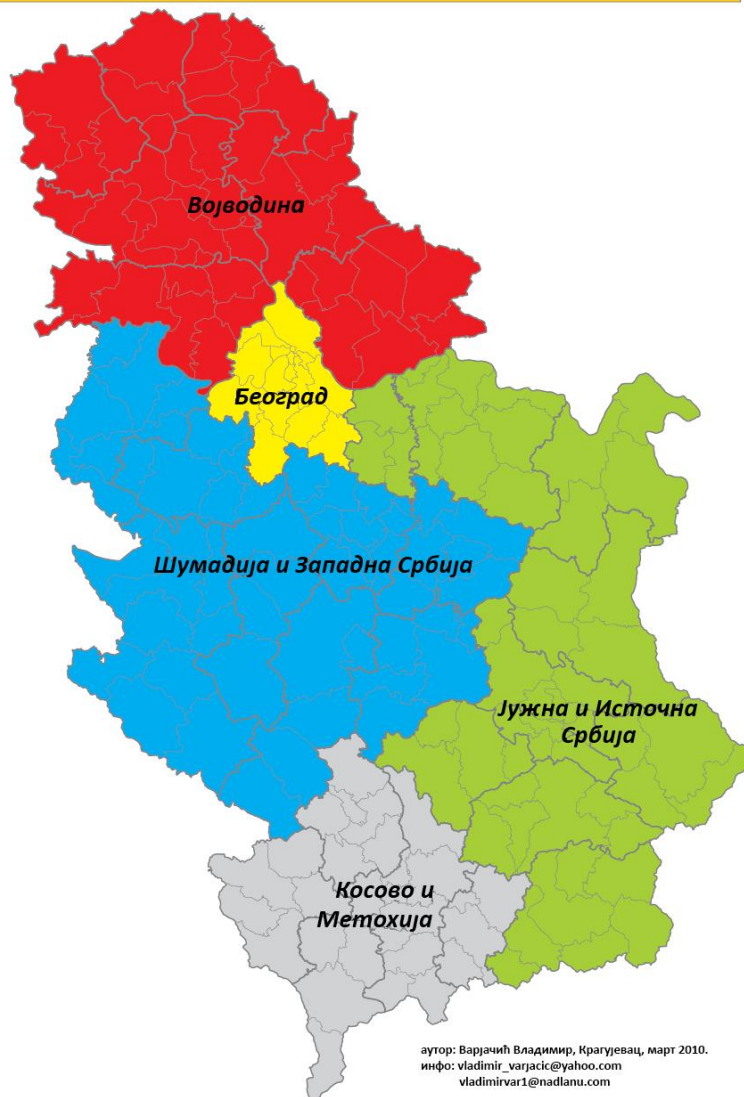
5. táblázat: Szerbia statisztikai területi egységei a NUTS rendszer szerint

NUTS1 régiók	NUTS2 régiók	NUTS3 régiók száma
Észak–Szerbia	Belgrád	1
	Vajdaság	7
Dél–Szerbia	Sumadia és Nyugat–Szerbia	8
	Dél– és Kelet–Szerbia	9
	Koszovó és Metóhia	5

Forrás: Sl. glasnik RS (2010)

A körzetek községekre osztottak. A községekre jellemző, hogy több településből álló területi egységek, melyek leginkább a magyarországi járásoknak felelnek meg. Az Európai Unióban ez a LAU 1-es szint lenne, vagyis a helyi közigazgatási egységek (*local administrative units*) első szintje, ami a települések (LAU 2) fölött helyezkedik el. Közép-Szerbiában 120, Vajdaságban 45, Koszovó és Metóhiában pedig 29 községet számolhatunk. A települések száma Közép-Szerbiában 4251, Vajdaságban 467, Koszovó és Metóhiában 1419. (Nagy et al., 2009). A 4. ábra térképpel mutatja az ország NUTS rendszer szerinti felosztását: piros színnel Vajdaság, sárgával Belgrád, kékkel Sumadia és Nyugat–Szerbia, zölddel Dél– és Kelet–Szerbia, szürkével pedig Koszovó és Metóhia régió látható.

ПРЕДЛОГ ПОДЕЛЕ СРБИЈЕ НА 5 СТАТИСТИЧКИХ РЕГИОНА

4. ábra: Szerbia statisztikai-funkcionális területi egységei NUTS2 szinteken

Forrás: Internet 9

Szerbiában elengedhetetlen volt az ország területi egységeinek rendszerezése, illetve az EU-s statisztikai rendszerekkel történő koordinálása, a NUTS rendszer bevezetése, tehát a regionalizáció megalkotása és fejlesztése, hiszen ez alapvető feltételt képez az Európai Unió támogatások megszerzésének és az EU-s csatlakozásnak.

2.5.3. Szerbia és az Európai Unió

Az Európai Unió tervei között a '90-es évek óta szerepel a balkáni államokkal történő bővítés. Már ekkor is fennálltak különböző informális kapcsolatok az Európai Unió és a volt Jugoszlávia között, azonban ebben az időben a délszláv háború még akadályt jelentett az Európai Unió és a balkáni államok közötti kapcsolatok normalizálásában (Internet 4).

A Szerbiával való tárgyalások a 2000-es évek elejétől kezdve tervben voltak, miután a koszovói konfliktus 1999-ben a NATO bombázásokkal véget ért. Az Európai Tanács 2003-as theszaloníki ülésén nyilvánította Szerbiát potenciális tagjelölt országnak. 2004-től Szerbia megkezdte a Stabilizációs és társulási folyamathoz történő felkészülést (*Stabilisation and Association Process – SAP*), melynek legfontosabb feltételei a közigazgatás modernizációja, a hágai törvényszékekkel történő együttműködés és a háborús bűnösök kiadatása volt. Szerbiában ettől kezdve fogalmaznak meg akcióterveket arra vonatkozóan, hogy az ország összhangba kerülhessen az EU elvárásaival úgy politikai, jogi, mint gazdasági értelemben. (Internet 4). Ennek eredményeként Szerbia 2008-ban írta alá az unióval a Stabilizációs és társulási megállapodást (*Stabilisation and Association Agreement – SAA*), melynek fő feladata a délkelet-európai országokkal történő új kapcsolatok kialakítása, mely országok a volt Jugoszláv Szövetségi Köztársaságot alkották a '90-es évek végén. Ezt a stratégia az unió és a balkáni országok közötti kapcsolat keretének lehet tekinteni (Internet 3).

2009-ben Szerbia megkezdte az előző évben aláírt kereskedelmi egyezmény végrehajtását is, illetve ugyanebben az évben az Európai Unió Tanácsa feloldotta az ország vízumkényszerét is a Schengeni övezetbe, ami jelentős lépésnek számít az európai integráció felé vezető úton. Továbbá 2009-ben Szerbia benyújtotta az Európai Unióba történő felvételi kérelmét is (Internet 4).

A következő fontos megálló Szerbia számára a 2012-es Brüsszeli megállapodás volt, amikor március 1-én az Európai Tanács ülésén hivatalosan is tagjelölt országgá nyilvánították Szerbiát és megkezdődtek a tárgyalások, melyek azóta is tartanak. A brüsszeli megállapodás egyik legfontosabb feladatának a Koszovóval történő viszony normalizálását tűzték ki (Internet 4).

2013 áprilisában az Európai Bizottság a luxemburgi ülésén javaslatot tett a Szerbiával történő csatlakozási tárgyalások megkezdéséről, melyről formális és végső döntést június 28-án hoztak. Az Európai Unió Szerbia felé történő legfontosabb javaslatai a Koszovóval történő viszony javítása mellett többek között a korrupció elleni harc, a vállalatok

privatizációjának kérdése, a hátrányos helyzetűek jogainak kérdése, a regionális együttműködésben történő részvétel, illetve a szomszédos országokkal történő együttműködés (Internet 5).

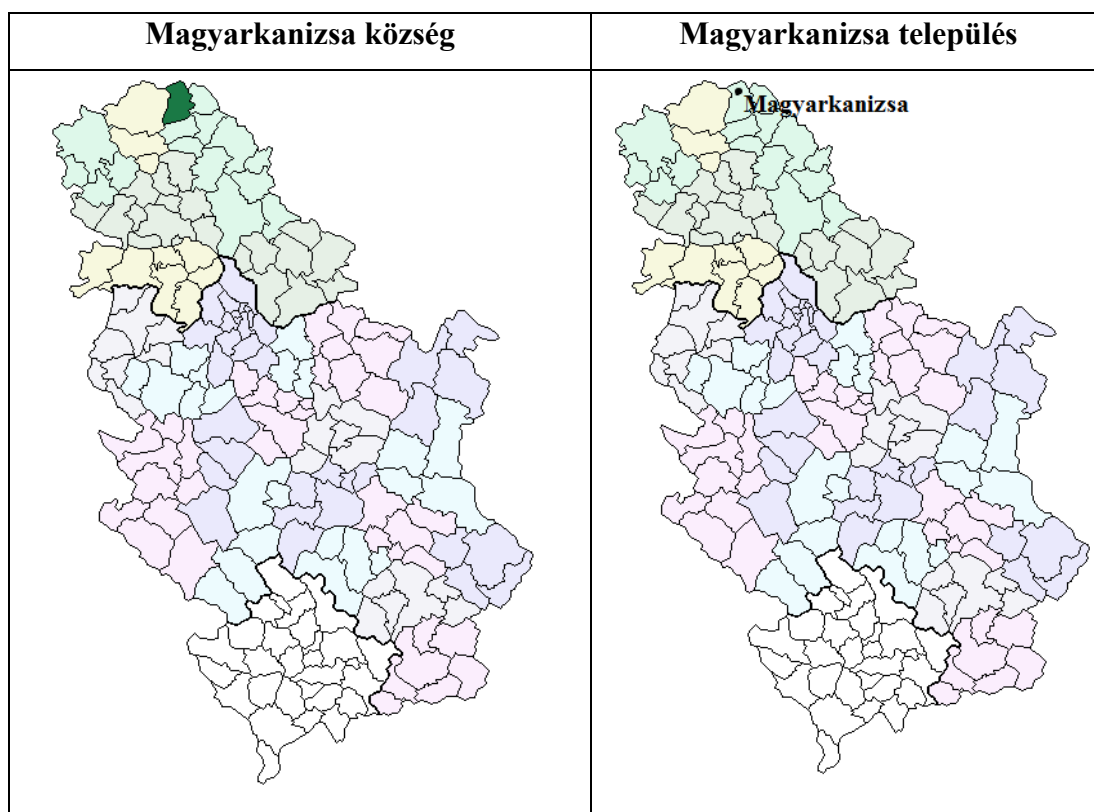
Az Európai Unió úgynevezett IPA előcsatlakozási alapot hozott létre a tagjelölt és a potenciális tagjelölt országok számára, melynek célja a csatlakozásra való felkészülés segítése. Az IPA program öt különböző területen használható fel: intézményfejlesztésre, határon átnyúló együttműködések fejlesztésére, regionális fejlesztésre, emberi erőforrások fejlesztésére és vidékfejlesztésre. A potenciális tagjelölt országok ebből az 5 komponensből csak az első kettőt vehetik igénybe, míg a hivatalosan is tagjelölt országok mind az ötre pályázhatnak. Szerbia is 2012 márciusáig, ameddig még csak potenciális tagjelölt ország volt, az IPA első két összetevőjét vehette csak igénybe (Lazović et al., 2007). A 2007 és 2009 közötti időszakban Szerbiába évente megközelítőleg 200 millió euró támogatás érkezett az EU-ból intézményfejlesztésre és határon átnyúló együttműködésre (Janković, 2009).

Szerbiának az elmúlt évtizedben nagyon sok kihívással kellett szembenéznie az Európai Unió csatlakozás tekintetében, és ezután is számos megmérettetés vár még rá, ami a felkészülést illeti, viszont egyre közelebb kerül ahhoz, hogy a többi délkelet-európai országgal együtt az európai közösség része lehessen és a többi tagországhoz hasonlóan fejlődési pályára álljon. Az elmúlt időszakok eredményei mind jobban azt bizonyítják, hogy az ország egyre közelebb kerül az európai integrációhoz. Mind nagyobb mértékben vannak jelen EU-s követelmények bevezetései úgy a politikai döntéshozásokban, törvényhozásokban, mint a gazdaság egyéb területein. A 2000-es évek elejétől egyre több stratégiában jelennek meg EU-s követelmények, körzeti és községi szinten is igyekeznek az uniós kritériumokhoz alkalmazkodni.

3. ANYAGOK ÉS MÓDSZEREK

3.1. A KUTATÁSI TERÜLET LEHATÁROLÁSA – MAGYARKANIZSA KÖZSÉG BEMUTATÁSA

Magyarkanizsa község Szerbiában, Vajdaság északi részén helyezkedik el. Közigazgatásilag az észak–bánsági körzethez tartozik. Északon Magyarországgal, keleten Törökkanizsa községgel, délen Zenta községgel, nyugaton pedig Szabadka községgel határos. Területe 399 km². Földrajzilag a bácskai tájegységhez tartozik, melyet keletről a Tisza határol (Internet 6). Területileg egyharmada síkság, kétharmada pedig dombvidék (Internet 8). A község lösz teraszokból, a Tisza árterületeiből, szikes legelőkből, rétekből és az északi homokhátságból tevődik össze (Klamár, 2006). A község és a település elhelyezkedését az 5. ábra térképei mutatják.

5. ábra: Magyarkanizsa község és a település közigazgatási, földrajzi elhelyezkedése

Forrás: Internet 7 alapján saját szerkesztés

A községhez a központon, Magyarkanizsán kívül 12 település tartozik, ezek: Adorján, Horgos, Kispiac, Kishomok, Martonos, Orom, Oromhegyes, Tóthfalu, Újfalu, Velebit,

Ilonafalu és Völgyes (Internet 6). A települések elhelyezkedését a község területén belül az 6. ábra illusztrálja.

6. ábra: Magyarkanizsa község települései

Forrás: Internet 8

Közlekedési szempontból jelentős a határ menti fekvés, hiszen a horgosi nemzetközi határátkelőhely országos viszonylatban is egyik legforgalmasabbnak tekinthető. A közúti átkelő hely mellett a községben vasúti és folyami határátkelő is található. A folyami közlekedés és szállítás napjainkban háttérbe szorult és egyre kisebb mértékű (Internet 6).

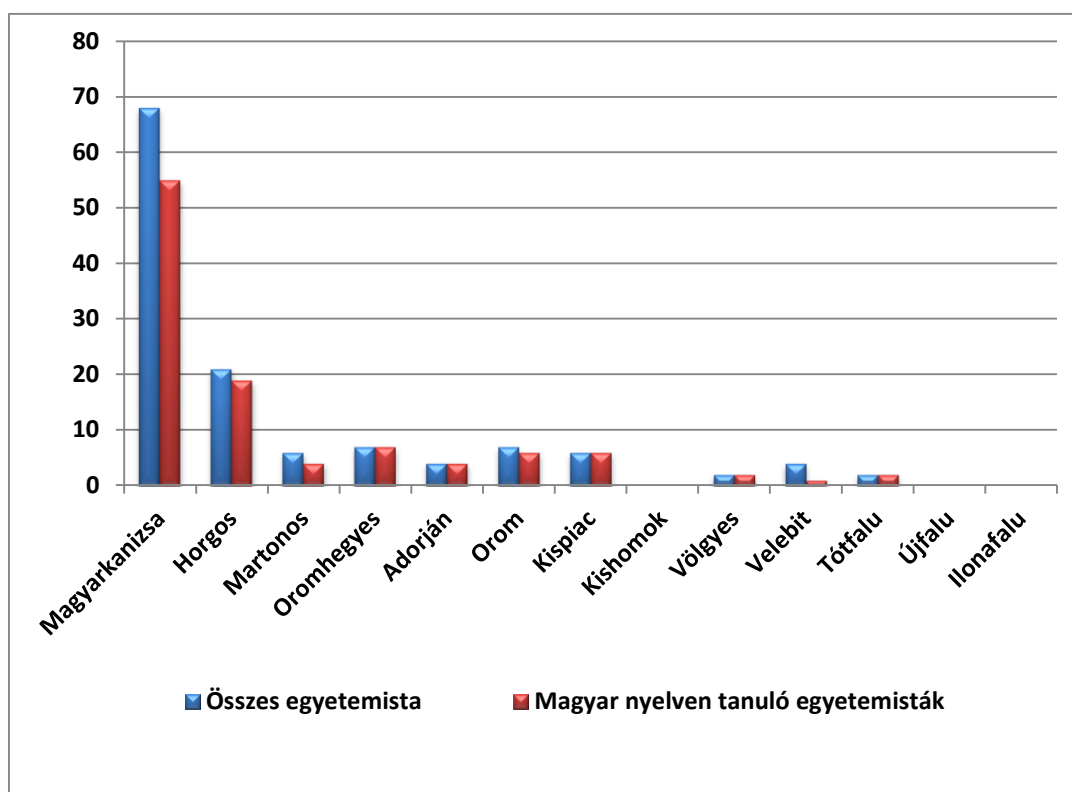
Jelentősek a község belső energiaforrásai, vagyis a kőolaj és földgáz lelőhelyek és a gyógyvíz. A gazdaságot tekintve mindig is kitüntetett helyen szerepelt az építőipar, a rendelkezésre álló jó minőségű agyagnak köszönhetően. Az ipari tevékenységek közül az utóbbi időben szinte teljesen visszaszorultak a szocializmus idején virágzó nagyvállalatok, és helyüket kisebb, magántulajdonban lévő cégek és egyéni vállalkozások váltották fel, melyek főként az építőipar, szolgáltatások, kereskedelem és közlekedés területén tevékenykednek. A gyógyvíz a turizmus fejlődését tette lehetővé, melyet napjainkban a község központjában működő „Banja Kanjiža” gyógyfürdő testesít meg. A kiváló termőföldek a mezőgazdaság dominanciáját segítették elő. Sokféle agrárkultúra termelése jellemző még ma is, de a horgosi határ homok pusztáin kiemelkedő a gyümölcs- és szőlőtermesztés (Sarnyai, 2002).

Magyarkanizsa községben az oktatást is érdemes megemlíteni, hiszen itt ennek nagy hagyománya van. Óvoda és iskola itt már több mint 100 éve működik, és 1965-től üzemel a mezőgazdasági szakközépiskola és szakmunkásképző. Magyarkanizsa településen egy közép-és két általános iskola működik, de az alapfokú oktatás a község többi településére is jellemző 4 vagy 8 osztályig (Sarnyai, 2002). Felsőfokú oktatás azonban a környéken legközelebb csak Szabadkán, illetve a határ túloldalán, Szegeden található. Nagy problémát jelent emiatt úgy Magyarkanizsán is, mint Szerbiában általánosan is, a tanult fiatalok, az értelmiségi réteg elvándorlása a községből nagyobb városokba, vagy külföldre (Klamár, 2006). A község Szerbiában tanuló egyetemistáinak számát a 6. táblázat foglalja össze és a 7. ábra szemlélteti. Az adatok Magyarkanizsa Község Ifjúsági Irodája koordinátorától, Bödő Mariannától származnak, az iroda nyilvántartási adatai közül. Az országon kívül tanuló diákok számáról nincs pontos információ, de számuk nagyjából megegyezik az országon belül tanulókéval (Bödő, 2013).

6. táblázat: Az Szerbia területén tanuló egyetemisták száma Magyarkanizsa községben (2012-es adatok alapján)

Település	Egyetemisták száma	Magyar nyelven tanulnak
Magyarkanizsa	68	55
Horgos	21	19
Martonos	6	4
Oromhegyes	7	7
Adorján	4	4
Orom	7	6
Kispiac	6	6
Kishomok	–	–
Völgyes	2	2
Velebit	4	1
Tótfalu	2	2
Újfalu	–	–
Ilonafalu	–	–
Összesen	127	106

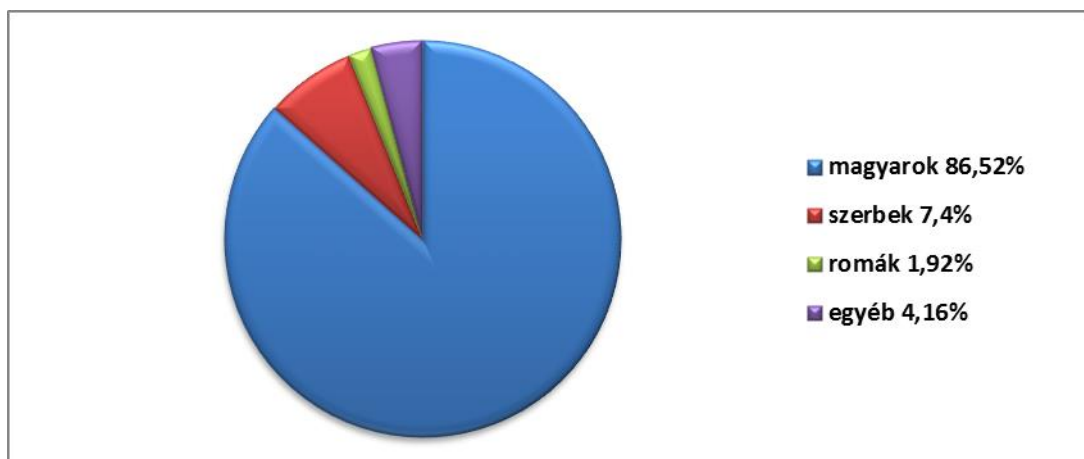
Forrás: Bödő (2013)

7. ábra: Az Szerbiában tanuló egyetemisták megoszlása Magyarkanizsa községben

Forrás: Bödő (2013)

A község népessége az elmúlt évtizedekben csökkenő tendenciát mutat: még 1981-ben 35 261 lakossal büszkélkedhetett, addig 1991-ben 30 090-el, 2002-ben pedig már csak 27 440-el (Internet 6). Ez a szám napjainkra még inkább lecsökkent, hiszen a 2011-es népszámlálás mindössze 24 995 főt számlál (RZS, 2011). Etnikai összetétel tekintetében a község igen színes nemzetiségű. Túlnyomó részt magyarok által lakott, de élnek itt szerbek, montenegróiak, horvátok, szlovének, bosnyákok, romák, albánok, románok. A magyar nemzetiségűek aránya 85% felett van, mellyel Szerbiában a község az élen jár. A magyarok kimagasló arányát a 8. ábrán látható diagram szemlélteti. Ez azt jelenti, hogy Magyarkanizsa község a Trianon utáni szerb betelepítések, az ország hatalmában történő változások és a különböző bevándorlások ellenére is meg tudta őrizni magyarságát (Klamár, 2006).

8. ábra: Magyarkanizsa község etnikai összetétele

Forrás: Internet 7 alapján saját szerkesztés

3.2. A KUTATÁSBAN ALKALMAZOTT MÓDSZEREK BEMUTATÁSA

A kutatásomban a következő primer kutatási módszereket alkalmaztam: stratégiai dokumentumok elemzése, interjúkészítés, fejlesztési projektek elemzése.

A kutatás első lépésében dokumentumelemzés történt, melynek során Magyarkanizsa község aktuális, vagyis a 2011–2020-as időszakra vonatkozó stratégiai dokumentuma (Magyarkanizsa község önkormányzata, a stratégia kidolgozásáért felelős Tanács, 2011) került összehasonlításra az előző periódus, a 2006–2010-es időszak stratégiai dokumentumával (Magyarkanizsa község, 2005).

Az összehasonlítás először szerkezeti, majd tartalmi tekintetben történik, az alfejezetek végén táblázatosan összefoglalva a két dokumentum közötti fő különbségeket.

A kutatás következő részében két interjú feldolgozására került sor, melyek a vizsgált fejlesztő szervezetek vezetőivel készültek. Az interjúk során feltett kérdéseket a következő három csoportba soroltam: a fejlesztési igényekre, a felhasználható forrásokra és az elért eredményekre vonatkozó kérdések. Az első interjú a Tisza Menti Információs Fejlesztési központ igazgatójával, Fejsztámer Róberttel készült. Az interjú helyszíne a fejlesztő szervezet épületében, szóbeli beszélgetés formájában történt. A második interjú Magyarkanizsa Község Ifjúsági Irodája koordinátorával, Bödő Mariannával készült, szintén szóbeli beszélgetés keretein belül. Az első interjú időpontja 2013. szeptember 23. volt, hétfő délelőtt 10 órakor az ICR Magyarkanizsai székhelyén. A második interjú időpontja 2013. szeptember 26-án, csütörtökön, délelőtt 10 órakor volt az ifjúsági fejlesztő szervezet irodá-

jában, mely a magyarkanizsai városháza épületében található. Az interjúkérdések a mellékletek között megtalálhatóak.

A kutatás utolsó lépése két mintaértékű projekt bemutatása és elemzése volt, melyek az említett fejlesztő szervezetek által kerültek megvalósításra és a község ifjúságára vonatkozó fejlesztéseket tartalmazzák. A projektek bemutatása során először táblázat segítségével összefoglaltam a fő jellemzőket, utána történt a részletes leírás. Az általam bemutatott projekteket a következő három szempont alapján tekintem mintaértékűnek. Az első ilyen szempont az ifjúsági vonatkozás, melynek lényege, hogy a fiatalok lehetőségeinek bővítését segítse elő. A második kritérium az újszerűség, ami alatt azt értem, hogy Magyarkanizsa községben az elmúlt években nem történt az általam bemutatott projektekhez hasonló fejlesztés, tehát az ifjúság helyzetének kérdését csak az utóbbi években kezelik kiemelten. A harmadik szempontnak pedig a közösségi összefogást választottam, vagyis, hogy a projektek megvalósításába a fejlesztő szervezeteken kívül mások is bekapcsolódtak, például önkéntes magánszemélyek, szervezetek, vállalkozások, vagy az egyik projekt esetében másik települések is.

E két projekt kiválasztását azzal indokolnám, hogy Magyarkanizsa községben az egyik legégetőbb probléma a fiatalok tömeges elvándorlása, különösen vonatkozik ez a felsőfokú végzettséggel rendelkezőkre. A község tehát viszonylag gyenge népességmegtartó képességgel rendelkezik, ezért nagy szükség van olyan fejlesztésekre, melyek az említett célcsoport lehetőségeit bővítik, és hozzájárulnak ahhoz, hogy a magasan képzett fiatalok tanulmányaik befejezése után visszatérjenek Magyarkanizsára.

3.3. A KUTATÁSBA VONT FEJLESZTŐ SZERVEZETEK BEMUTATÁSA

Magyarkanizsán több szervezet is működik, melyek a község fejlesztéséért felelősek. Ezek közül kiemelkedik a *Tisza Menti Információs Fejlesztési Központ (ICR)*, melyet Magyarkanizsa község önkormányzata alapított 2005-ben azzal a céllal, hogy segítse a község fejlődését. A szervezet legfontosabb feladata a községben működő szervezetek, szövetkezetek, non-profit cégek és egyéb érdekeltek segítése, információkkal és tanácsokkal történő ellátása, valamint annak elősegítése, hogy hozzájussanak a különböző forrásokból származó támogatásokhoz. Ez magába foglalja a pályázatok kiírását, lefolytatását és az ehhez történő segítségnyújtást. Az ICR több hasonló szervezettel is együttműködést folytat úgy az ország területén, mint a szomszédos, határ menti területeken. 2009-től az ICR több vajdasági, Tisza-menti település fejlesztési központjává lépett elő, így ettől kezdve a feladatai

közé tartozik ezen Tisza-menti községek koordinálása, az együttműködések fenntartása, és a közös érdekek képviselése (Internet 11).

Magyarkanizsa községben egy másik fontos szervezet is említést érdemel, mely *Magyarkanizsa község Ifjúsági Irodája* néven szerepel, az önkormányzat kereteiben működik. Fő tevékenysége az ifjúsági élet kivirágoztatása, a fiatalság lehetőségeinek bővítése úgy a tanulmányokat és az elhelyezkedést, mint a művelődést, szórakozást és kikapcsolódást tekintve. Az Ifjúsági Iroda 2010 óta működik Magyarkanizsa községben, tevékenységét a Helyi Ifjúsági Akcióterv alapján végzi (Bödő, 2013).

3.3.1. Magyarkanizsa község Helyi Ifjúsági Akciótervének bemutatása

A Helyi Ifjúsági Akcióterv a 2010–2014-es periódusra határozza meg a helyi ifjúság közösségi szintű céljait és a hozzájuk tartozó cselekvési feladatokat. Ezen feladatok végrehajtása a magyarkanizsai Ifjúsági tanács hatáskörébe tartozik. (Magyarkanizsa Község Ifjúsági Tanácsa, 2011).

Az akcióterv magyar és szerb nyelven jelent meg, nyomtatott és elektronikus formában egyaránt. Terjedelme 42 oldal. A dokumentum elején egy rövid polgármesteri köszöntő és bevezető után helyzetelemzésre került sor. Ezen belül először azon dokumentumok kerültek felsorolásra, melyekkel a helyi ifjúsági akcióterv összhangban van. Utána következett az akcióterv által érintett célcsoport lehatárolása. E szerint Szerbiában a 15 és 30 év közötti korcsoportot tekintik ifjúságnak, tehát a helyi ifjúsági akcióterv is ezzel összhangban készült el.

A helyzetelemzés során először az Európai Unió ifjúságpolitikájáról, majd Szerbia ifjúságpolitikájáról és a Nemzeti Ifjúsági Stratégiáról szól néhány szót a dokumentum, ez után tér rá a helyi ifjúsági akcióterv kidolgozási folyamatának leírására és a résztvevők bemutatására.

A helyzetelemzés következő lépésében a fiatalokat érintő problémák ismertetésére került sor, melyek a következők:

- a fiatalok oktatása;
- környezetvédelem;
- a fiatalok foglalkoztatása;
- a fiatalok tájékoztatása;
- művelődés, kultúra, sport és szabadidő;
- a fiatalok aktív részvétele a társadalomban, önkéntesség;
- szociális védelem;

- a fiatalok egészsége;
- biztonság.

Az akcióterv ezen 9 területtel kapcsolatos problémák megoldásához javasol tevékenységeket, megoldásokat, melyek a dokumentumban 17 oldalon keresztül, táblázatosan összefoglalva kerültek leírásra. Az akcióterv utolsó fejezete pedig a helyi ifjúsági akcióterv alkalmazásához, megvalósításához és evaluációjához szükséges mechanizmusok leírására vonatkozik.

4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK

4.1. A KÖZSÉG STRATÉGIÁJÁNAK ELEMZÉSE

Magyarkanizsa községben 2011-ben készült el az új stratégiai fejlesztési terv, mely az elkövetkező tíz évre határozza meg a fejlesztési irányvonalakat. A stratégia készítéséhez a polgármester egy 54 tagból álló munkacsoportot nevezett ki. A munkát különböző területekre osztották, melyek élére az önkormányzat vezető beosztású szakembereit nevezték ki. A stratégiát létrehozó csoportot tehát a következő területekre osztották: a jelenlegi állapot elemzése, gazdaság, mezőgazdaság, turizmus, regionális fejlesztés és európai integráció, infrastruktúra, oktatás és sport, kultúra, egészségügyi szolgáltatások, szociális védelem, ifjúság, informatika, környezetvédelem és községi közigazgatás. A kinevezett munkacsoport igyekezett az új stratégiát az európai uniós követelményeknek megfelelően összeállítani. A stratégia egyik legfontosabb prioritása a fiatalok jövőjének biztosítása, ez alapján kapta a dokumentum a következő alcímet: „Vonzó és marasztaló község – ahol a fiataloknak is biztosított a jövő”. Ez a gondolat képezi a dokumentum fő követendő irányvonalát.

Az két stratégiát összehasonlítva formailag és szerkezetileg hasonló felépítésről beszélhetünk, viszont terjedelmileg és tartalmilag eltérnek egymástól. Az időtávlatokat tekintve is különbség mutatkozik, mert az előző dokumentumot mindössze négy éves periódusra készítették, 2006–2010-ig, míg a jelenlegit tíz évre, 2011–2020-ig.

4.1.1. Szerkezeti összehasonlítás

A dokumentumok terjedelmileg eltérőek, hiszen míg a jelenlegi stratégia 118 oldalt foglal magába, úgy az előző ennek majdnem a dupláját, vagyis 255 oldalt. A két dokumentum fejezetei terjedelmét a 7. táblázat foglalja össze.

Szerkezeti szempontból először is a tartalmi felosztásban tapasztalhatunk eltérést. Az új stratégiában három fő fejezetet különböztethetünk meg: a bevezetőt, a község fejlesztési stratégiáját és a csatolmányokat, melyeket római számokkal jelöltek. Ezek további alfejezetekre oszlanak, melyek arab számozást kaptak. A régi stratégiát öt fő fejezetre osztották, melyeket nagy nyomtatott betűkkel jelöltek, és minden fejezet külön alcímet visel. Itt az alfejezetek kaptak római számozást, a további felosztások pedig arab számozást.

A stratégiák elején a címoldal és a tartalomjegyzék után polgármesteri köszöntővel indítanak. Eltérnek azonban abban, hogy az új stratégiában a polgármesteri köszöntő már az első fő fejezet, a „Bevezető” keretein belül található, míg a régebbi dokumentumban külön, számozás nélküli fejezetként szerepel.

A polgármesteri köszöntő után mindkét dokumentum másra helyezi a hangsúlyt. Míg a régebbiben egy rövid történelmi összefoglaló következik a község múltjáról, illetve egy általános bemutatás a földrajzi elhelyezkedéséről egy bő oldalnyi terjedelmű, szintén különálló és számozás nélküli fejezetben, addig az új stratégia inkább a jelen körülményeit próbálja ismertetni. Ehhez 14 oldalon keresztül elemzik Szerbia európai integrációját, az EU Szerbiára vonatkozó regionális és fejlesztési politikáját és részletes bemutatásra kerül továbbá az EU 2020 stratégia is. Ezt követően egy rövid metodológia kereteiben mondják el a stratégia készítésének folyamatát, illetve ismertetik a dokumentumot készítő tanács tagjait. Ez a régi stratégiában a legvégén helyezkedik el a mellékletek között.

A továbbiakban ismét hasonlóság mutatkozik, mindkét dokumentum a helyzetelemzésre tér rá. Az új stratégiában a jelenlegi állapotok felmérése már a bevezető ötödik alfejezete, míg a régi dokumentumban a helyzetelemzés alkotja az első, vagyis az „A” fejezetet „Hol vagyunk?” cím alatt. Ebben is lényeges terjedelmi különbség állapítható meg, a jelen stratégia 26 oldalban, míg a régi közel száz oldalban elemzi a község jelenlegi helyzetét.

A helyzetelemzés után mindkét dokumentumban a következő fő fejezet SWOT-elemzéssel kezdődik. Az új stratégiában a második fő fejezet „Magyarok község fejlesztési stratégiája” címet viseli, mely a SWOT-elemzésen kívül a stratégiai célok meghatározását is magába foglalja, ezzel szemben a régi stratégiában külön fejezetet kapott a SWOT-elemzés. Ez a második, vagyis a „B” fejezet „Mik a lehetőségeink?” címmel.

Végül pedig mindkét dokumentum a stratégiai célok, prioritások ismertetésével zár. Az új stratégiában ezt a második fő fejezet második alfejezete tartalmazza „Stratégiai célok” cím alatt, mely először egy általános, összefoglaló táblázatos áttekintést ad a célokról, majd rátér a hét prioritás részletes kifejtésére. A régi stratégiában a célokat, az elképzeléseket és a víziókat a „Mit várunk a jövőtől?” című „C” fejezet taglalja.

Ezt követően a régi stratégia még 2 fő fejezetre oszlik. A negyedik, vagyis a „D” fejezet címe: „Hogyan valósítsuk meg a víziókat?”, melyben egy bő oldalban a stratégia konkrét megfogalmazása történik. Végül az ötödik, az „E” fejezet a „2006–2010 évi stratégiai akcióterv”, melyben a kiemelt fejlesztési programokat ismertetik, konkrét projektumokat bemutatva további 70 oldalon keresztül. A jelenlegi stratégia nem tartalmaz akcióterveket és konkrét projektek leírását sem, csupán felsorolja a különböző operatív programokat.

Az új stratégiában külön fejezetet kaptak a csatolmányok, ezzel zárul a dokumentum, ahol bemutatásra kerül a forrástérkép, vagyis a támogatások tematikájának és mértékének ismertetése. A régi stratégia is mellékletekkel zárul, melyben helyet kaptak különböző térképek és összefoglaló táblázatok, például a fontosabb rendezvényekről, intézményekről, civil szervezetekről, vállalatokról, illetve a község általános adatairól és a képviselő személyek elérhetőségeiről. A régi stratégiában a mellékletek között találhatóak a különböző kérdőíves felmérések eredményei, valamint a stratégiát készítő munkacsoport bemutatása és a felhasznált irodalom is.

Összefoglalva tehát a legfontosabb szerkezeti eltérés a terjedelem tekintetében tapasztalható, hiszen a felépítés nagyjából megegyezik a két dokumentum esetében, csupán a fejezetek felosztásában, a stratégia elemeinek besorolásában, csoportosításában találhatunk különbségeket.

7. táblázat: A két stratégia terjedelmi összehasonlítása

	2006–2010-es periódus stratégiai terve	2011–2020-as periódus stratégiai terve
teljes terjedelem	255 oldal	118 oldal
helyzetelemzés terjedelme	98 oldal	26 oldal
összesített SWOT-elemzés terjedelme	3 oldal	3 oldal
stratégiai célok, prioritások terjedelme	33 oldal	47 oldal

Forrás: Magyarkanizsa község 2006–2010-es és 2011–2020-as fejlesztési stratégiája alapján saját szerkesztés

4.1.2. Tartalmi összehasonlítás

4.1.2.1. Helyzetelemzések összehasonlítása

A két stratégiai dokumentum helyzetelemzése között tartalmi hasonlóság figyelhető meg, azonban a különböző területek csoportosítása más szempontok szerint történt a két tervben. Ezeket a kategóriákat a 8. táblázat foglalja össze. Az előző stratégia tizennégy fő kategóriát mutat be, ezek: humán erőforrások; gazdaság (mely magába foglalja többek között a mezőgazdaságot, az ipart, a szolgáltatásokat, az építőipart és az idegenforgalmat is); a

község regionális helyzete; a kkv-k fejlesztése; magánosítás; infrastruktúra (ezen belül a közlekedés, energia- és vízgazdálkodás, telekommunikáció és környezetvédelem); oktatás; művelődés; közigazgatás; egészségügy; szociális védelem; sport; civil szervezetek; fiatalok.

Az új stratégia kategóriái lényegében hasonlóak, csupán néhány pontnál, illetve a sorrendnél mutatkoznak eltérések. A dokumentum először a humán és természeti erőforrásokról, valamint a község általános gazdaság és a gazdaságon kívüli tevékenységek helyzetéről ad rövid áttekintést, azonban ezt nem sorolja a helyzetelemzés fő kategóriái közé. Ez után tér rá a helyzetelemzés csoportjaira: gazdaság, mezőgazdaság, környezetvédelem, turizmus, infrastruktúra, vízgazdálkodás, oktatás, kultúra, egészségügyi szolgáltatások, szociális védelem, sport, ifjúság, informatika és a községi közigazgatás. Külön kategóriában tárgyalja tehát a mezőgazdaságot, a turizmust, környezetvédelmet, infrastruktúrát, vízgazdálkodást és az informatikát, viszont nem tér ki külön a kkv-k fejlesztésére, a község térbeli elhelyezkedésére, a magánosításra és a civil szervezetre.

A *humán erőforrások* tekintetében először mindkét dokumentum a legutóbbi népszámlálás adatait közli. Ez az adat hasonlóságot mutat, mivel mindkét esetben lakosságcsökkenést, negatív népszaporulatot és migrációt állapítanak meg. A fiatalok elvándorlása, az alacsony képzettségi szint, alacsony foglalkoztatás és a lakosság elöregedése továbbra is jellemző folyamatok a községben, ezért az új stratégia is említést tesz róla. Mindkét dokumentum szól néhány szót a foglalkoztatással és a munkanélküliséggel kapcsolatos adatokról, a község etnikai és kulturális összetételéről, a nők és férfiak várható élettartamáról és a házasságkötések számáról is, mint a humán erőforrások jellemzőiről. Az új stratégia ezen adatokat leíró jellegűen közli, míg a régebbi dokumentum táblázatos összefoglalások formájában. A humán erőforrások helyzetelemzése tehát többé-kevésbé megegyezik a két stratégiában, terjedelmileg is nagyjából azonosak.

Az új stratégia a humán erőforrások elemzése után összefoglalja a község *természeti erőforrásainak* helyzetét is, kitérve a termőterületek, az éghajlat és a geotermikus források jellemzőire, illetve a gazdaság részletesebb elemzése előtt összefoglaló képet ad a gazdaság jelenlegi helyzetéről, és a gazdaságon kívüli tevékenységekről. Ez után tér rá a gazdaság bemutatására, mint a helyzetelemzés első nagy kategóriájára.

A község *gazdaságának* helyzetelemzése az új dokumentumban saját, önálló fejezetet kapott. A mezőgazdaságtól, szolgáltatásoktól és turizmustól elkülönítve elemzik, kizárólag az ipari tevékenységeket részletezve, míg az előző stratégiában ezen területeket a

gazdaság részeként kezelik. Az új stratégia a régivel ellentétben nem tér ki a történelmi előzmények ismertetésére, vagyis arra, hogy milyen okok vezettek a községben a gazdasági válság kialakulásához. Az ipar tekintetében a kis-és középvállalkozások, illetve a kis-ipar bemutatására helyezi a hangsúlyt, mint a község iparának kulcsszereplői, melyeket a régi stratégia külön kategóriában elemez. Ezen kívül további külön fejezetben szól a magánosításról is, mint a vállalatirányítás hatékonyság-növelésének eszközéről. Részletes bemutatásra kerülnek a magánosítás eddig elért eredményei, valamint az ezzel kapcsolatos jövőbeli elképzelések. A magánosításról az új dokumentum már nem tesz említést.

Az előző stratégia a gazdasági tevékenységek bemutatását bő harminc oldalon keresztül folytatja, részletesen, táblázatosan kimutatva a község szinte minden gazdasági cselekvését, a vállalatokat és szervezeteket. Külön SWOT-elemzést készít a gazdasági tevékenységek közül az iparra, a mezőgazdaságra, a szolgáltatóiparra, az informatikára és az idegenforgalomra. Továbbá külön, a község településeire lebontva elemzi a gazdasági helyzetet. Elmondható tehát, hogy a régebbi dokumentum nagyobb hangsúlyt fektet a gazdasági tevékenységek részletesebb bemutatására.

A *mezőgazdaságot* a két stratégia hasonlóképp elemzi. Először átfogó képet kaphatunk a mezőgazdaságot befolyásoló környezeti tényezőkről, természeti adottságokról, majd a mezőgazdasággal foglalkozó lakosság adatairól. Ez után kerülnek bemutatásra a község legfontosabb mezőgazdasági tevékenységei. A mezőgazdasági tevékenységeket, vagyis növénytermesztést, állattenyésztést, vízgazdálkodást, erdőgazdálkodás és vadászatot mindkét stratégia ebben a sorrendben mutatja be, azzal a különbséggel, hogy az előző fejezethez hasonlóan a régi dokumentum a mezőgazdasági területeket is sokkal részletesebben elemzi.

A szántóföldi növénytermesztés kapcsán mindkét dokumentum a kukoricatermesztést emeli ki, mint a község legfontosabb haszonnövényét, de az ipari paprikát, a gyümölcs- és szőlőtermesztést is megjegyzi. Az állattenyésztés keretein belül a hagyományos haszonállatok mellett a nagy múlttal rendelkező haltenyésztés is bemutatásra kerül.

A *turizmust* az új stratégia külön fejezetbe sorolja, azonban csak néhány szóban, fél oldalon szól róla, hiszen erre külön fejlesztési stratégia áll rendelkezésre a 2011–2020-as időszakra vonatkozóan, mely összhangban áll az ország turizmusfejlesztési stratégiájával. Ennek oka, hogy a községben nagy hagyománnyal rendelkezik a turizmus az 1913 óta működő gyógyfürdőnek, valamint a község mellett folyó Tiszával kapcsolatos turisztikai lehetőségeknek köszönhetően. A régi stratégia az idegenforgalmat a gazdasági tevékeny-

ségek egyikeként elemzi szintén több oldalon keresztül, kitérve a részletekre, településekre lebontva.

A következő fejezet a régebbi dokumentumban az *infrastruktúra* bemutatása, melyen belül megemlítik a közlekedést, az energia- és vízgazdálkodást, a telekommunikációt és a környezetvédelmet. Ezeket a kategóriákat az új dokumentum már külön-külön mutatja be.

A *közlekedés* elemzése mindkét stratégiában kitér a közúti, vasúti, vízi közlekedésre, a tömegközlekedésre és a kerékpáros közlekedésre, valamint a közutak csoportosítására, állapotuk ismertetésére. *Energiagazdálkodás* tekintetében említésre került az elektromos áram szolgáltatás, és a földgáz-szolgáltatás helyzetelemzése. A régi stratégia a vízgazdálkodás elemzésére fordít legnagyobb hangsúlyt az infrastruktúra elemei közül.

Az *informatika* az új stratégiában saját fejezetet kapott, ahol ismertetik a község informatikai tevékenységeit végző szervezetét, amely az Info-Magyarkanizsa nevet viseli, és az általa nyújtott tevékenységeket, szolgáltatásokat. Ezt a területet a régi dokumentum még mindig az infrastruktúrán belül vizsgálja, a telekommunikáció alfejezetben.

A *környezetvédelem* szintén külön fejezetet kapott a jelen stratégiában, míg a régi-ben az infrastruktúra elemét képezi. Az előző dokumentum készítésekor még fejletlenebbek voltak a környezetvédelmi ismeretek, a környezet állapotáról sem álltak rendelkezésre megfelelő információk, ezért csak alapfokú áttekintést adnak a legfontosabb környezetkárosító tényezőkről, illetve összefoglalják a legfontosabb feladatokat. Az új stratégia azonban már részletes képet nyújt a község környezetvédelmi tevékenységeiről, kitérve a hulladékgazdálkodásra, a szennyvíztisztításra, az ökológiai gondolkodás fejlesztésére az oktatáson belül, a természetes környezet megőrzésére, a zöld felületek létrehozására, fenntartására, illetve a környezet állapotának nyomon követésére.

Az *oktatás* elemzése hasonló megközelítésmódban történik a két stratégiában. Az oktatási intézmények felsorolása mellett kitérnek az oktatást érintő demográfiai jelenségek problémájára, az intézmények infrastrukturális állapotának bemutatására, az oktatásban résztvevő humán-erőforrás jellemzésére és a tanulók összetételére. Az iskoláskor előtti, alapfokú és középfokú oktatási intézmények bemutatása mellett a művészeti oktatás is említésre kerül, vagyis a község területén működő alapfokú zeneiskola. Az új dokumentum az oktatással kapcsolatos adatokat csupán leíró jellegűen közli, míg az előző stratégia grafikonos kimutatások formájában.

A művelődést, egészségügyi szolgáltatásokat, közigazgatást, szociális védelmet és a sportot mindkét dokumentumban külön fejezetben elemzik. A régi stratégiában még a civil szervezetek bemutatása kapott külön fejezetet, melyben néhány mondatban ismerteti a község területén létrejött egyesületeket, szervezeteket.

A *kultúra* területén mindkét dokumentum említést tesz a kulturális intézményekről, rendezvényekről. Az előző stratégia készítése óta több művelődési intézmény megalakult a községben, az új dokumentum ezeket külön említi.

Az *egészségügy* tekintetében mindkét dokumentum felsorolja az egészségvédelem intézményeit: a községi egészségházat, magánrendelőket, gyógyszertárakat és a gyógyfürdőt, kitérve az intézmények felszereltségére, a lakosság egészségügyi állapotának jellemzőire, az egészségszektorban dolgozó káderekre és a község egészségvédelmének általános jellemzésére. A *szociális védelem* bemutatásában sem történt meghatározó változás. Mindkét stratégia összefoglalja a községben működő szociális intézményeket, valamint ezen terület különböző célcsoportjait mutatja be: a gyermekek és ifjúság, a családok, az időskorúak, a fogyatékkal élő személyek, a munkanélküliek és szegények helyzetét. A *sport* területére szintén érvényes az előző megállapítás. A két stratégia felsorolja a sportegyesületeket és sport-megmozdulásokat, felméri a sportlétesítmények állapotát.

A *közigazgatás* területén a jelen stratégia ismerteti a községi közigazgatás legfontosabb feladatait, szervezeti egységeit és a közigazgatási dolgozók jellemzőit. A régi stratégia a közigazgatás felépítése mellett hangsúlyt fektet a községi közigazgatás műszaki felszereltségének ismertetésére is.

Az *ifjúság* területével az új stratégia részletesebben foglalkozik. Az előző dokumentum mindössze néhány mondatban beszél az ifjúságról, melyben egy 2005-ben elvégzett kérdőíves kutatás eredményeit közli. A kutatás fő témája, hogy milyen arányban maradnak a fiatalok tanulmányaik befejezése után a község területén. Az új dokumentum először egy átfogó képet ad a község ifjúságának helyzetéről, majd említést tesz a 2008-ban jóváhagyott helyi ifjúsági stratégiáról. Bemutatásra kerül továbbá egy újabb, 2010-ben elvégzett kérdőíves felmérés eredményének bemutatása is, mely a 15 és 30 év közötti fiatalok iskolázottságával, szórakozási lehetőségeivel, szabadidős tevékenységeivel, a sporttal és munkavállalással kapcsolatos kérdésekből áll. A kérdőívezés abból a célból készült, hogy átfogó képet adjon a fiatalok helyzetéről a hatékonyabb tervezés érdekében.

8. táblázat: A helyzetelemzés kategóriái a két dokumentum esetében

Stratégiai terv 2006–2010	Stratégiai terv 2011–2020
Emberi erőforrások	Gazdaság
Gazdaság (ipar, mezőgazdaság, szolgáltatások, építőipar, idegenforgalom)	Mezőgazdaság
A község regionális helyzete	Környezetvédelem
A kis-és középvállalkozások fejlesztése	Turizmus
Magánosítás	Infrastruktúra
Infrastruktúra (közlekedés, energia- és vízgazdálkodás, telekommunikáció, környezetvédelem)	Vízgazdálkodás
Oktatás	Oktatás
Művelődés	Kultúra
Községi közigazgatási hivatal	Egészségügyi szolgáltatások
Egészségügyi szolgáltatások	Szociális védelem
Szociális védelem	Sport
Sport	Ifjúság
Civil szervezetek	Informatika
Fiatalok	Községi közigazgatás

Forrás: Magyarkanizsa község 2006–2010-es és 2011–2020-as fejlesztési stratégiája alapján saját szerkesztés

A helyzetelemzés tehát az előző stratégiában nagyobb hangsúlyt fektet a részletek ismertetésére, táblázatos kimutatások, ábrák és térképek megjelenítésére. A régi stratégia helyzetelemzésének egészére jellemző a részletekbe történő bocsátkozás, az adatok és kimutatások táblázatos csoportosítása. A helyzetelemzés során néhány kivételtől eltekintve ugyanazon területek kerültek vizsgálatra, különbség leginkább az elemzések terjedelmében, illetve a különböző elemzési területek csoportosításában fedezhető fel. Legnagyobb változás a környezetvédelem, a kultúra, az informatika és az ifjúsági tevékenységek területén történt. A helyzetelemzés után mindkét stratégia az átfogó SWOT-elemzésre tér rá.

4.1.2.2. SWOT-elemzések összehasonlítása

Az új stratégia mindössze egy SWOT-elemzést tartalmaz, mely az egész község erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és fenyegetéseit mutatja be általánosságban és összefoglalva. Ezzel szemben az előző időszak stratégiai dokumentumában több SWOT-analízissel is találkozhatunk, hiszen a helyzetelemzés során a vizsgált területek mindegyikére elkészítik ezt az elemzést. Ezek mellett átfogó SWOT-elemzéssel is rendelkezik a régi dokumentum, melyet a helyzetelemzés taglalása után mutat be a következő fejezetben. A jelenlegi és az előző stratégia összefoglaló SWOT-elemzéseit a 9. táblázat hasonlítja össze.

A régi stratégia az összesített SWOT-elemzése erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és veszélyeit a következő kategóriákba csoportosítja: természeti erőforrások, népesség, gazdaság, infrastruktúra, társadalmi tevékenységek. Az új stratégia csak az erősségeket sorolja hét csoportba, a gyengeségek, lehetőségek és veszélyek bemutatásakor már nem kategorizál.

Az új stratégia tehát hét területre fókuszál *erősségek* tekintetében, mégpedig a gazdaságban, mezőgazdaságban rejlő előnyökre, a környezetvédelemre, turizmusra, egészségvédelemre, sportra és a vízkészletekre. Gazdasági és mezőgazdasági tekintetben a kiváló elhelyezkedésen és a természeti erőforrásokban való bővelkedésen van a hangsúly, míg a turizmust tekintve a kulturális örökségek meglétét emelik ki. Erősségnek tekintik a kiépült árvízvédelmi rendszert, a folyók, csatornák közelségét, a minimális környezet-szennyezést, illetve az egészségvédelem és a sport sokéves hagyományát, széleskörű tevékenységét. Ezzel szemben az előző dokumentum a gazdasági előnyök és a kiváló természeti erőforrások megléte mellett erősségnek tekinti a különböző közművek, autópálya közelségét, a kiépített aszfalt utakat és a vasúthálózatot, a népesség mentalitását, szakképzettségét, valamint a különféle társadalmi tevékenységek meglétét is.

Gyengeségek tekintetében már több hasonlóság tapasztalható, mindkét dokumentum megemlíti például a képzett munkaerő hiányát, az elnéptelenedés és elvándorlás problémáját, a gazdasági tevékenységek általánosan alacsony termelési színvonalát, az infrastruktúra kedvezőtlen állapotát, a közlekedés és szállítás alacsony színvonalát, illetve az általános környezetvédelmi problémákat.

A *lehetőségek és veszélyek* összefoglalása lényegében hasonló a két dokumentum SWOT-elemzésében. A vállalkozások, a mezőgazdaság, a turizmus, a környezetvédelem és az oktatás fejlesztésében, az alternatív gazdálkodás bevezetésében, partnerkapcsolatok kialakításában látják a község lehetőségeit, míg a veszélyeknél főként a lehetséges kör-

nyezeti károkat, a korlátozott anyagi forrásokat a képzett munkaerő elvándorlását, az általános életszínvonal csökkenését emelik ki.

A SWOT-elemzés esetében tehát nem történt mérvadó változás az új stratégia elkészítésekor.

9. táblázat: A SWOT-elemzés összetétele a két stratégia esetében

SWOT-elemzés	2006–2010-es periódus stratégiai terve	2011–2020-as periódus stratégiai terve
tényezők csoportosítása	van	nincs
erősségek száma	28	39
gyengeségek száma	41	37
lehetőségek száma	34	43
veszélyek száma	16	31

Forrás: Magyarkanizsa község 2006–2010-es és 2011–2020-as fejlesztési stratégiája alapján saját szerkesztés

4.1.2.3. A prioritások összehasonlítása

A prioritások jelentősen megváltoztak az előző időszakhoz képest.

Az új stratégia három fő *fejlesztési irányvonalat* határoz meg: fenntartható környezet, innovatív és versenyképes gazdaság, összetartó és befogadó társadalom. Ezek keretein belül határozza meg a *hét prioritást*. A fenntartható környezet két prioritást tartalmaz, vagyis az infrastruktúra fejlesztését és az energiahatékonyság maximalizálását. Az innovatív és versenyképes gazdaság prioritásai a következők: a gazdálkodás modernizációja, versenyképes turisztika és munkahelyteremtés. Végül pedig az összetartó és befogadó társadalom prioritásai: otthonteremtés és közszolgáltatások modernizációja.

A régi stratégia fejlesztési irányvonalakat nem jelölt ki, csupán *öt fő prioritást*: a kis- és középvállalkozások, a mezőgazdaság, az idegenforgalom, a szolgáltatások és a környezetvédelem fejlesztését. A dokumentum utolsó fejezetében ismerteti a 2006–2010-es időszakra vonatkozó stratégiai akciótervet, melyet hat kiemelt projektumra oszt fel.

Az első a helyi gazdaságfejlesztési terveket és projektumokat foglalja magában, ezen belül kitérve a kkv-k, a mezőgazdaság és az idegenforgalom fejlesztésére vonatkozó tevékenységekre. Az akcióterv további öt projektumai a következők: az önkormányzat projek-

tumai, a helyi infrastruktúra fejlesztési tervei és projektumai, valamint a környezetvédelmi, társadalomfejlesztési és szegénységnyhítési tervek.

Összességében a prioritásokról elmondható, hogy jelentősen megváltoztak az előző időszakhoz képest. A gazdaság tekintetében nem korlátozódik le csupán a mezőgazdaság és a szolgáltatások fejlesztésére, ennél fontosabbnak tartja az innovációt és a versenyképesség fenntartását. A turizmus fejlesztése mindkét dokumentumban megjelenik a prioritások között, hiszen a község életében ez mindig is nagy jelentőségű terület volt, továbbá a környezetvédelmi tevékenységek szintén kiemelt helyen szerepelnek. Az új stratégia prioritásai között egy új elem, vagyis községi társadalom magasabb életszínvonala érdekében tett intézkedések is megjelennek. A prioritások számának összehasonlítását a 10. táblázatban találhatjuk.

10. táblázat: A prioritások összehasonlítása

	2006–2010-as periódus stratégiai terve	2011–2020-as periódus stratégiai terve
fejlesztési irányvonalak	–	3
prioritások	5	7

Forrás: Magyarkanizsa község 2006–2010-es és 2011–2020-as fejlesztési stratégiája alapján saját szerkesztés

4.1.2.4. Forrásallokáció

Az új stratégiai dokumentum a legutolsó fejezetében, a csatolmányok között mutatja be a forrástérképet, melyben áttekintést ad az elérhető pénzforrásokról, támogatásokról. A forrástérkép a 2007–2013-as programok adatai alapján készült. A régebbi dokumentum nem tér ki külön az elérhető források részletezésére és bemutatására.

4.2. INTERJÚELEMZÉS – FEJLESZTÉSI IGÉNYEK MAGYARKANIZSA KÖZSÉGBEN

Kutatásom második részében arra a kérdésre kerestem a választ, hogy Magyarkanizsa községben az általam vizsgált fejlesztő szervezetek milyen mértékben veszik figyelembe a helyi lakosság fejlesztésekkel kapcsolatos szükségleteit. Ennek kiderítése érdekében szóbeli interjút készítettem a két vizsgált fejlesztő szervezet képviselőjével.

1.) Az első interjú a Tisza Menti Információs Fejlesztési Központ igazgatójával, *Fejsztámer Róberttel* készült.

Első kérdéscsoport: az általam feltett első kérdés a község fejlesztési igényeire vonatkozott. Az igazgató az első kérdésre, vagyis arra, hogy melyek a község elsődleges fejlesztési igényei, válaszában a községi fejlesztési stratégiában meghatározott hét prioritásra hivatkozott. Hozzátette, hogy ezen prioritások között is vannak fontossági sorrendek, melyek közül a mezőgazdaságot és az idegenforgalmat emelte ki, illetve a legfontosabbak közé sorolta a megújuló energiákkal kapcsolatos fejlesztéseket is, habár községünkben ez a terület még csak most van kibontakozóban. A következő kérdésem az igények felmérésével volt kapcsolatos, vagyis hogy mi alapján definiálták az előbbieken említett prioritásokat. Az igazgató elmondta, hogy a hét prioritást a stratégiát készítő munkacsoport határozta meg. A prioritások megfogalmazása előzetes kutatások (kérdőívezés, közvélemény kutatás, lakossági fórum) nélkül történt, a munkacsoport közel 70 létszámú tagja szubjektív tapasztalatai alapján, és csak a teljes stratégia elkészülése után került sor a médiában való bemutatásra. Ez annyit jelent, hogy a kész stratégia vázlata felkerült a községi honlapra, sor került lakossági fórumok rendezésére, ahol bemutatták a munkát, és így egy hónapon keresztül lehetőség volt a stratégia, és ezen belül is a prioritások véleményezésére a helyi lakosság és szervezetek, vállalkozások által. A helyi igények felkutatása tehát ilyen formában történt, a lakosság és a helyi szervezetek így tudták kivenni a részüket a prioritások meghatározásában. Az egy hónapos időszak letelte után került sor a stratégia véglegesítésre. Az igazgató elmondása alapján azonban nem volt szükség az előre meghatározott célok változtatására, tehát a prioritások elfogadásra kerültek úgy a lakosság, mint a helyi vállalkozások, szervezetek által.

A helyi igényekkel kapcsolatos beszélgetés után arra voltam kíváncsi, hogy a lakosság és a helyi vállalkozói szféra milyen mértékben veszi ki a részét a helyi fejlesztésekből és hogyan járulnak hozzá ezen fejlesztések megvalósításához és sikerességéhez. Az igazgató elmondta, hogy a fejlesztési aktivitások mind nyilvánosan történnek, és nagy hangsúlyt fektetnek a lakossággal történő kommunikációra, akár a médián keresztül (televízió,

rádió, internet), akár pedig személyes kommunikáció, fórumok szervezése által. Ezentúl a fejlesztés szakmai részétől függ, hogy ki lesz bekapcsolva a megvalósításba. Elmondta továbbá, hogy mindemellett nagyon nehéz egy fejlesztést úgy megvalósítani, koordinálni és menedzselni, hogy folyamatosan közvitára legyen bocsátva. Az igazgató szavaival élve „ez nem csak lelassítja a folyamatot, hanem megöli”. A fejlesztéseknek tehát a kiinduló része, vagyis az ötlet az, ami mindenki számára nyilvános.

A következő kérdésem már a fiatalságra, mint a dolgozatom által kijelölt legfontosabb korcsoportra vonatkozott, vagyis hogy a vizsgált 15 és 30 év közötti korosztály mennyiben veszi ki a részét bizonyos fejlesztések megvalósításából, valamint, hogy az ICR működése óta volt-e olyan fejlesztés, mely konkrétan ezt a korcsoportot érintette. A kérdésekre kapott válaszból kiderült, hogy a község területén jelenleg nem működik olyan ifjúsági mozgalom vagy társulás, mely tagjai kizárólagosan e korcsoportból tevődne össze, illetve akik hozzászólnának, véleményeznék, illetve befolyásolnák a fejlesztéseket. Léteznek viszont olyan munkacsoportok illetve szervezetek, melyek tagjai között találhatunk az ifjúsági korcsoportba tartozó személyeket. Az ICR-nek az eddigiekben konkrétan csak a fiatalokat érintő projektje nem volt, hiszen a szervezet fő profilja a különböző önkormányzati fejlesztésekkel és a területfejlesztéssel kapcsolatos. Voltak viszont olyan projektek, melyek bizonyos részterületei a fiatalokat érintették, például szakmai képzésekkel, fórumokkal kapcsolatban, melyeket a fiatalok részére indítottak. Az ICR tevékenysége tehát az eddigiekben csak részlegesen érintette az ifjúságot. Az igazgató továbbá kihangsúlyozta: „nagyon nehéz úgy véghezvinni egy fejlesztési aktivitást egy konkrét célközönségnek (ami ebben az esetben történetesen az ifjúság) úgy, hogy nekik nincs igényük. A visszajelzések hiánya és csekélyisége nagyon megnehezíti a munkát”. Problémát jelent tehát a vizsgált korosztály esetében az alacsony szintű érdeklődés és a motiválatlanság.

Második kérdéscsoport: a fejlesztési szervezet igazgatóját az igények felkutatásán túl a felhasznált és az igénybe vehető forrásokkal kapcsolatban kérdeztem. Erről elmondta, hogy a fejlesztések megvalósításához az alap kiindulópont a községi költségvetés, melyből a szervezet gazdálkodhat. Megemlítette az előzetes programozás fontosságát, egyrészt azért, hogy előre láthatóan tudjon a szervezet a költségeket illetően is tervezni, másrészt viszont azért, mert felmerülhetnek előre nem látható kiadások, továbbá a fejlesztések során is felmerülhet önrész vagy előfinanszírozási kérdés, melyek az előre programozott költségvetésből fedezhetők. Kihangsúlyozta továbbá, hogy mindemellett törvény is szabályozza a költségek programozását, minden fejlesztésre elő kell látni a forrást, függetlenül

attól, hogy a megvalósítás finanszírozása ténylegesen a községi költségvetésből fog-e történni, vagy egyéb forrásokból, pl. pályázatok útján nyert pénzekből. Az önkormányzat tehát nem kezdhet bele olyan projektekbe, melyeket nem látott elő saját költségvetésében. A községi költségvetés mellett természetesen rendelkezésre állnak egyéb felhasználható források is, például tartományi, köztársasági, nemzetközi vagy akár külföldi pályázatok útján lehívható források. Legtöbb esetben magát a forrást próbálják felkutatni és hozzárendelni a projekthez, viszont előfordulhat, hogy először rátalálnak egy forrásra és ahhoz generálnak projektet.

Harmadik kérdéscsoport: az interjú végén az eredményekkel kapcsolatban kérdeztem a fejlesztő szervezet igazgatóját, vagyis arról, hogy milyenek az eddigi tapasztalatai az ICR működésével és a megvalósított projektek sikerességével kapcsolatban, illetve milyen módon követik nyomon a megvalósításokat. Elmondása szerint a nyomon követésre egy külön rendszer működik, melyben minden pályázat leírásra kerül függetlenül attól, hogy sikeres volt-e vagy sem. Ebben az adatbázisban tehát akár több évre visszamenőleg is visszakereshetők az önkormányzat által beadott pályázatok és az ehhez kapcsolódó információk. A nyomon követés tehát megvalósul ezen a rendszeren keresztül. A projektek sikerességével kapcsolatban még hozzátette: „a sikeresség nagyon diszkutábilis dolog, mert (sajnos már az Európai Unióban is) nagyon ritkán a minőség függvénye, inkább a politikai háttérnek és a lobbinak a függvénye. Tehát hiába van egy pályázat jól összerakva, ha nincs háttértámogatása, akkor biztos nem fog nyerni. Összességében azonban községünket a sikeresebb községek közé tudom sorolni Szerbiai szinten, hiszen a 167 szerbiai község közül Magyarkanizsa az első tíz közé tartozik. Nem csak a fejlettséget és a GDP-t tekintve, de a felhasználható forrásokra történő pályázás és ezek megnyerése, majd megvalósítása tekintetében is az elsők között szerepel”.

Az ICR igazgatója tehát elégedett a szervezet eddigi munkáját tekintve, és bízik benne, hogy a község a későbbiekben is megtartja ezt a jelenlegi pozícióját, illetve tovább halad a fejlődés útján.

2.) A fejlesztési igényekkel kapcsolatos kutatásom során a második interjút a Magyarkanizsa községi Ifjúsági Iroda koordinátorával, *Bödő Mariannával* készítettem. A beszélgetés során feltett kérdéseket az előző interjú alapján állítottam össze, így a kérdések csoportosítása ugyanazon szempontok szerint történt.

Első kérdéscsoport: első körben a község fiatalságának igényeiről kérdeztem, illetve ezek felméréséről, felkutatásáról. A kérdésre kapott válaszokból kiderült, hogy az Ifjúsági

Iroda azon tevékenységek és közösségi programok szervezését tartja legfontosabb feladatnak, melyek olyan szabadidőtöltést és szórakozási lehetőséget biztosítanak a fiataloknak, amik egyrészt a közösségi szellemet építik, másrészt viszont a jövőjüket tekintve lehetnek hasznosak, vagyis minőségi időtöltést biztosítanak a helyi ifjúság számára. Az iroda tervei között szerepel az ifjúsági otthon épületén belül egy olyan klubhelység kialakítása, ahol a tevékenységek gyakorlati megvalósítására kerülhet sor szervezett programok keretein belül, de ez mellett a fiatalok egyéb célokra is igénybe vehetik az ifjúsági otthon épületét. Az igények felmérésére vonatkozóan megtudtam, hogy egyelőre nem került sor alaposabb kutatómunkára, viszont a Helyi Ifjúsági Akcióterv átdolgozása alkalmával erre is sor fog kerülni, hiszen a dokumentum a 2010–2014-es periódusra vonatkozik, tehát a jövő évben aktuális lesz a terv következő periódusra történő adaptálása. Egyéb civilszervezetek részéről történtek már kérdőíves kutatások az ifjúsági igényekkel kapcsolatosan, természetesen ezek eredményeit az Ifjúsági Iroda is felhasználja tevékenysége során. Az iroda koordinátora kiemelte még az ifjúsággal történő személyes kommunikáció fontosságát, illetve az eddigi tapasztalatok alapján az internetes közösségi portálokon történő tájékoztatás nyújtotta lehetőségeket.

A következő kérdésemre, vagyis, hogy az iroda mi alapján végzi a tevékenységét, az iroda koordinátora az ifjúsági akciótervre hivatkozott, tehát a dokumentumban megfogalmazott tevékenységek végrehajtása élvez prioritást. Ez mellett természetesen több egyéb aktivitásra is sor került már, és a jövőben is sor kerülhet, amennyiben a lehetőségek adottak lesznek a gyakorlati kivitelezéshez. Ezek az iroda saját programjainak tekinthetők, melyeket önkéntes fiatalokkal együttműködve dolgozott ki és valósított meg. Ez után arra voltam kíváncsi, hogy egyéb szervezetekkel együtt működik-e az iroda. Itt a Községi Ifjúsági Tanáccsal történő kooperációt lett kihangsúlyozva, mely szintén az önkormányzat keretein belül működik, viszont az Ifjúsági Irodánál nagyobb múlttal rendelkezik. Továbbá kíváncsi voltam még arra, hogy a fiatalok milyen mértékben veszik ki a részüket az Iroda tevékenységéből, illetve a különböző projektek megvalósításából. A koordinátor szerint az iroda 2010-es működése óta folyamatos növekvő tendencia tapasztalható az érdeklődés tekintetében, vagyis a fiatalok egyre aktívabbak, mind többen szeretnének részt venni a különböző programokban, legtöbb esetben akár önkéntes alapon is.

Második kérdéscsoport: az interjú második részében az igénybe vehető forrásokkal kapcsolatosan kérdeztem, illetve arról, hogy milyen egyéb alapokhoz tud hozzájutni a szervezet. Megtudtam, hogy az Ifjúsági Iroda saját költségvetéssel nem rendelkezik, az

önkormányzati költségvetésben létezik az ifjúsági fejlesztésekre elkülönített keret, mellyel az Ifjúsági Tanács gazdálkodhat, viszont a jó együttműködésnek köszönhetően ebből az Ifjúsági Iroda is részesülhet bizonyos szinten. Ezen kívül az eddig megvalósított programok nagy részét egyrészt az önkéntes fiataloknak, másrészt pedig civil támogatóknak, magán személyeknek és vállalkozóknak köszönhetik. Kiemelte a GIZ nevű német szervezet közreműködését, melynek jóvoltából az iroda több köztársasági projektumba is bekapcsolódhatott az elmúlt egy évben, így lehetőség volt köztársasági szintű forrásokra történő pályázásokra.

Harmadik kérdéscsoport: az interjú harmadik szakaszában a megvalósított projektek sikerességéről és ennek nyomon követéséről beszélgettünk. A koordinátor elmondta, hogy az eddigi aktivitások az év végén lesznek összesítve és kiértékelve, viszont meglátása szerint mindenképp pozitívnak mondható az eddigi munka. Lényeges azt megemlíteni, hogy Szerbiában az ifjúsági irodák csupán 2–3 éve kezdték meg a működésüket, tehát egy viszonylag új dologról van szó, ennek ellenére nagyon jók a kilátások e szervezetek működése tekintetében.

Magyarokanizsa község Ifjúsági Irodájáról összességében elmondható, hogy az anyagi kereteket tekintve, illetve szem előtt tartva, hogy a szervezet csupán 3 éve működik, a fejlődés útján halad, és a koordinátor meglátása szerint a jövőben is fenntartható ez a fejlődési tendencia.

4.3. MINTAÉRTÉKŰ PROJEKTEK BEMUTATÁSA

4.3.1. „Európa a polgárokért” – „Europe for Citizens”

Az „Európa a polgárokért” („*Europe for Citizens*”) az Európai Unió egy olyan programja, melynek célja, hogy segítse Európa polgárait és civil szervezeteit, hogy hozzájárulhassanak és részt vehessenek az integrációs folyamat erősítésében, tehát hozzájárul az aktív állampolgárrá váláshoz. A 2007–2013-as periódusra vonatkozó programot az Európai Parlament és Tanács fogadta el 2006 decemberében (Internet 12).

Az „Európa a polgárokért” program végrehajtása négy alprogram keretében történik (DG COMM of the EC – EACEA, 2013):

1. „Aktív európai polgárság” („*Active Citizens for Europe*”): az alprogram fő célja, hogy találkozási lehetőségeket biztosítson Európa helyi közösségei számára tapasztalatcsere, tanulás céljából. Az alprogramon belül négy pályázati típus található:

- testvérvárosi program (testvérvárosok polgárainak találkozási; testvérvárosok hálózatának kialakítása);

- állampolgári projektek és kísérő intézkedések.

2. „Aktív civil társadalmat Európában” („*Active civil society in Europe*”): pályázati típus: civil társadalmi szervezetek által kezdeményezett projektek támogatása.

3. „Együtt Európáért” („*Together for Europe*”): ezen alprogram kereteiben nem vehető igénybe támogatás.

4. „Aktív Európai Emlékezés” („*Active European Remembrance*”): célja a nácizmus és sztálinizmus áldozataira való megemlékezés.

A harmadik alprogram kivételével a többire két fajta támogatás vehető igénybe: projekt támogatások és működési támogatások. Az utóbbi abban különbözik, hogy egy szervezet általános tevékenységeihez nyújtanak támogatást, nem pedig egy konkrét projekt megvalósításához. A program teljes költségvetése a 2007–2013-as periódusra 215 millió euró, melyből az első alprogramra körülbelül 45% jut, a másodikra 31%, a harmadikra 10%, a negyedike pedig 4%. (DG COMM of the EC – EACEA, 2013)

A program irányítói: Európai Bizottság, az általa létrehozott „Európa a polgárokért pontok” („*Europe for Citizens Points*” – ECP), az Oktatási, Audiovizuális és Kulturális Végrehajtó Ügynökség („*The Education, Audiovisual and Culture Executive Agency*” – EACEA), valamint a tagállamok és egyéb résztvevő országok (DG COMM of the EC – EACEA, 2013).

11. táblázat: Összefoglaló az „Európa a polgárokért” projektről

Program	Európa a polgárokért
Alprogram	Aktív európai polgárság
A programon belüli tevékenység	Testvérvárosi program
A programon belüli altevékenység	Testvérvárosok hálózatának kialakítása
A projekt teljes neve	„Tanítás és tanulás egymástól” (<i>Teaching and Learning from Each Other</i>)
A projekt azonosítója	EUEDU
A projekt pályázója, kérelmezője	Magyarkanizsa község (Szerbia)
A projektben résztvevő partnerek	Tata (Magyarország) Sepsiszentgyörgy (Románia) Kiskunhalas (Magyarország) Ferencváros (Magyarország) Királyhelmec (Szlovákia)
A projekt kezdésének ideje	2013.06.01.
A projekt befejezésének ideje	2014.12.31.
A projekt időtartama	18 hónap
A projekt költségvetése	116 000 €

Forrás: ICR (2013)

Magyarkanizsa község az első alprogram első típusára, vagyis a testvérvárosi programra pályázott, ezen belül is a testvérvárosok hálózatának kialakítására. A község már több megvalósított európai uniós projekttel is büszkélkedhet, az elmúlt 3 évben ezek száma nyolc volt (Fejsztámer, 2010). A program adatait a 11. táblázat foglalja össze.

A résztvevő partnerek közül a projekt tevékenységei Magyarkanizsán, Tatán és Sepsiszentgyörgyön kerülnek végrehajtásra. A projekt fő célja a Európai Unióhoz tartozó testvérvárosokkal történő kapcsolattartás a hagyományok, a kultúra és az intézményi együttműködésre vonatkozóan. A projekt első tevékenysége volt egy nyári tábor szervezése Magyarkanizsa területén a középiskolás diákok és tanáraik számára, melyre a partner településekről is érkeztek résztvevők. A tábor célja volt, hogy a vendégei megismerjék egymás kultúráját, hagyományait, megosszák egymással a tapasztalataikat, illetve megismerjék az Európai Unió által kínált jövőbeli lehetőségeket az oktatásra vonatkozóan. A nyári tábor

2013. július 7-től 2013. július 13-ig tartott, a magyarkanizsai Tisza-parton került megrendezésre. A táborban 70 középiskolás diák vett részt, akik a 15–18 éves korosztályból kerültek ki (ICR, 2013).

A nyári táboron kívül a projekt közel 2 éves időtartama alatt magába foglalja a következőket (ICR, 2013):

- Három különböző tradicionális rendezvény megszervezése, hat alkalommal (három az idei évben, három pedig 2014-ben), melyekre az említett testvérvárosokból is érkeznek állandó vendégek. Az egyik ilyen rendezvény volt a 32. Nemzetközi Futó- és Úszómaraton júliusban, a második az Újkenyér Ünnepe augusztus végén, a harmadik pedig az október elején megszervezett Község Nap.

- Szaktalálkozó szervezése három alkalommal, a tanárok és különböző szakemberek tapasztalatcseréje céljából kerül megszervezésre. A szaktalálkozók végén publikációk készülnek az eredményekről;

- A résztvevő települések középiskolásai számára két alkalommal tanulmányút szervezése a magyarországi Tátára, illetve a romániai Sepsiszentgyörgyre, ahol a magyarkanizsai középiskolához hasonló profilú iskola található.

A projekt közel két évig tartó tevékenységeiről legvégül egy dokumentumfilm fog készülni. Ezen tevékenységek célja, hogy felhívja a helyi polgárok figyelmét a különböző lehetőségekre, melyeket az Európai Unió biztosít számukra (ICR, 2013).

A projekt az oktatás minőségének javítására és a diákélet érdekesebbé tételére helyezi a hangsúlyt, mellyel Magyarkanizsa község egyik legfőbb problémáját, az ifjúság beszűkült lehetőségeit próbálja orvosolni. A minőségi oktatás nagyon fontos tényező, hiszen csak megfelelően szakképzett munkaerő hozhat létre működőképes és sikeres társadalmat (ICR, 2013).

4.3.2. Karrier Infó Központ

Szerbiában az általános iskolákról szóló oktatási és nevelési törvény 27. cikkelye szabályozza az iskolai program tartalmát, mely 7. bekezdésének 9. pontja kimondja, hogy minden iskolának meg kell valósítania a pályaorientációs tanácsadást (Sl. glasnik RS, 2013).

A magyarkanizsai Jovan Jovanović Zmaj Általános Iskola pszichológusát, Telek Krisztinát kérdeztem a pályaorientációs tevékenység működésével, sikerességével kapcsolatban. Elmondta, hogy a község iskoláiban az elmúlt 2–3 évben kezdődött a pályaorientációs tanácsadási tevékenység, viszont a diákok nagy száma és a magas érdeklődés miatt nem tudott az eddigiekben hatékonyan működni. A Karrier Infó Központ ehhez nyújthat

nagy segítséget az iskolák számára, hiszen az Ifjúsági Iroda munkatársainak segítségével könnyebben és hatékonyabban valósulhat meg a pályaválasztási tanácsadás, illetve ezen tevékenységek bővülése (Telek, 2013).

A pályaaorientációs tanácsadás a szerbiai Sport és Ifjúsági Minisztérium, az Oktatási, Tudományos és Technológiai Fejlesztési Minisztérium, valamint egy német szervezet, a GIZ (*Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit* – Nemzetközi Együttműködési Társaság) kezdeményezésével indult el Szerbiában 2011-ben. A projekt célja egy működő és fenntartható rendszer kialakítása annak érdekében, hogy az általános iskolát elvégzett fiatalok átgondolt, független és önálló döntést tudjanak hozni a pályaválasztásról (Internet 13).

A program megvalósításának folyamata öt lépésből áll (Internet 13):

1. „Ismerd meg önmagad!” – az első lépés lényege, hogy önismereti tevékenységeket végezzenek a diákokkal abból a célból, hogy felfedezzék a saját képességeiket.

2. „Ismerd meg a munkahelyek világát!” – a lépés célja, hogy a diákok megismerkedjenek a különböző szakmákkal, foglalkozásokkal.

3. „Ismerd meg az oktatás útját!” – ebben a pontban világosítják fel a diákokat a tanulmányaik befejezése után választható lehetőségekről, akár továbbtanulásról, akár munkavállalásról van szó.

4. „Próbáld ki a foglalkozásokat!” – a negyedik pontban a diákoknak lehetősége nyílik az általuk érdekesnek vélt szakmák kipróbálására. Ez úgy történik, hogy meglátogathatják a programhoz csatlakozott cégeket és megfigyelhetik egy munkanapjukat, és akár saját maguk is kipróbálhatják a tevékenységet.

5. „Hozd meg a döntést a karrieredről!”

A Karrier Infó Központ („*Karijerni info kutak*”) program lényegében a pályaaorientációs program továbbfejlesztése, melyet az ifjúsági irodák létrejötte után indítottak el a 2012-es évben (Internet 14).

Az ifjúsági irodák idén negyedik éve működnek Szerbiában, és ma már a számuk 130 körül mozog. Az irodák abból a célból alakultak meg, hogy lehetőséget biztosítsanak a fiatalok számára, hogy aktív társadalmi életet élhessenek, illetve részt vegyenek az ifjúságot érintő tevékenységek, fejlesztések megvalósításában. Az ifjúsági irodák egyrészt helyszínt biztosítanak a fiatalok számára, ahol összegyűlhetnek, szórakozhatnak, művelődhetnek vagy tanulhatnak, másrészt viszont segítséget nyújtanak az ötleteik, terveik gyakorlati megvalósításában (Internet 15). A Szerb Köztársaság ifjúsági törvénye 18. cik-

kelye vonatkozik az ifjúsági irodák működésére, mely kimondja, hogy az önkormányzatok e szervezetei kötelesek hozzájárulni az aktív ifjúsági élet megteremtéséhez, támogatni a fiatalokat, és elősegíteni az társadalomban történő aktív részvételüket. Az ifjúsági irodák a helyi önkormányzat költségvetésének rájuk eső részéből biztosítják a szükséges finanszírozási forrásokat, kötelesek létrehozni stratégiát és helyi ifjúsági akciótervet (Sl. glasnik RS, 2011).

A Karrier Infó Központhoz történő csatlakozás feltétele tehát az ifjúsági iroda megléte, melyek önkéntesen csatlakozhatnak a programhoz. A Karrier Infó Központ abból a célból jött létre, hogy megkönnyítse az iskolák pályaorientációs tanácsadási munkáját, illetve ezt a tevékenységet bővítse, és lehetőséget nyújtson a diákok számára, hogy az őket érdeklő szakmákban kipróbálhassák magukat. Az ifjúsági irodák a Karrier Infó Központon keresztül tehát átvállalják az iskoláktól a pályaorientációs szolgáltatások megvalósítását. Magyarkanizsa község Ifjúsági Irodája az idei év elején csatlakozott a kezdeményezéshez, vezetői részt vettek a május–júniusban megrendezésre került ingyenes képzésen Belgrádban, melyen az iroda vezetőit felkészítették a központ koordinálására, működtetésére. A Karrier Infó Központhoz minden községben csatlakozhatnak a helyi vállalkozások, szervezetek, hogy a diákok náluk kipróbálhassák és megismerhessék a különböző szakmákat, továbbá önkéntes fiatalok, egyetemisták, vagyis úgynevezett voluntörök is, akik a pályaválasztás előtt álló fiatalokat látják el a szükséges tanácsokkal (Internet 14). A 12. táblázat összefoglalja a Karrier Infó Központ program legfontosabb jellemzőit.

12. táblázat: Összefoglaló a „Karrier Infó Központ” programról

A program teljes neve	„Karrier Infó Központ”
A program fő célja	ingyenes pályaaorientációs tanácsadás az általános és középiskolás diákok részére
A program megvalósítója	Magyarkanizsa község Ifjúsági Irodája
Partnerek	1. Beszédes József Műszaki és Mezőgazdasági Iskola Központ (Magyarkanizsa) 2. Regionális Pedagógusképző Központ (Magyarkanizsa) 3. Vállalkozók Egyesülete (Magyarkanizsa) 4. Jovan Jovanović Zmaj Általános Iskola (Magyarkanizsa) 5. Október 10. Általános Iskola (Horgos) 6. Kis Ferenc Általános Iskola (Orom, Oromhegyes)
A program kezdésének ideje	2013.09.01.
A program költségvetése	nincs

Forrás: Bödő alapján saját szerkesztés (2013)

5. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Munkám során az eredmények alapján az alábbi következtetéseket és javaslatokat állapítottam meg:

1.) A stratégiaelemzésnél megállapítható, hogy Magyarkanizsa község 2006–2010-es stratégiai fejlesztési terve és Magyarkanizsa község 2011–2020-as fejlesztési stratégiája között lényeges szerkezeti különbségek fedezhetők fel, melynek oka leginkább az uniós követelmények felé történő orientálódás. Az új stratégia esetében a prioritások és célok meghatározásával a község pozitív irányba történő fejlődését helyezték előtérbe a készítők. A dokumentumok közötti fő különbség, hogy az előző nem volt elég célratörő, tehát nem rendelkezett egy fő irányvonallal, inkább a komplexitásra törekedett, vagyis részletekbe menően elemezte a község helyzetét, teljes egészében. A jelenlegi stratégia már rendelkezik egy fő, követendő irányvonallal, erre a dokumentum alcíme utal. Továbbá az előző stratégia nem tartalmazott operatív programokat sem, hanem az akcióterv, vagyis a projektek konkrét felsorolása szerves része volt a dokumentumnak. A régebbi dokumentumban tehát részletesen kidolgozták a különböző ágazatok fejlesztési vízióit, azonban problémát jelent, hogy ezen víziók közül nem emelkedik ki egyik sem, nincs fő célkitűzés. A víziók tehát általános és összefoglaló jellegűek.

2.) A Tisza Menti Információs Fejlesztési Központ igazgatójával készült interjú során kiderült, hogy a szervezet nagy hangsúlyt fektet a helyi igények felmérésére. Ennek megvalósulása érdekében időnként sor kerül lakossági fórumok szervezésére, illetve a fejlesztési tevékenységek nyilvánosságának köszönhetően lehetőség van a helyi szereplők véleményének figyelembevételére is. Továbbá az eddig megvalósított fejlesztések is bárhol nyomon követhetők. A község Ifjúsági Irodájára vonatkozóan egyelőre még nem történtek nagyobb horderejű kutatások az igények felmérésével kapcsolatban, azonban a rövid távú terveik között szerepel ennek megvalósítása is.

3.) Az „Európa a polgárokért” projektet mintaértékűnek tekintem, hiszen megfelel az általam felállított mindhárom fő kritériumnak. Elsősorban a fiatalság lehetőségeit pozitívan befolyásolja, hiszen az oktatás fejlesztésére és a minőségi időtöltésre helyezi a hangsúlyt. Továbbá Magyarkanizsa községben az eddigi fejlesztéseket tekintve nem találkozhatunk hasonlóval, mivel mostanáig az Európai Unió támogatású projektek főként gazdasági és turisztikai fejlesztésekre helyezték a hangsúlyt, ezért az „Európa a polgárokért” projekt községünkben mindenképp újszerűnek tekinthető. Az általam kijelölt harmadik

kritériumnak szintén megfelel ez a program, hiszen a közösségi összefogás fontos részét képezi. Nem csak a községbeli településeket és a diákokat fogja össze, hanem Magyararkanizsát és a projektben résztvevő testvérvárosok kapcsolatát is szorosabbra fűzi az elkövetkező két évben, mely jó alapot adhat a jövőbeni együttműködéseknek is.

4.) A Magyararkanizsa község Ifjúsági Irodája által koordinált Karrier Infó Központ nevű programot szintén mintaértékűnek tekintem, a kijelölt kritériumokkal összhangban. A Karrier Infó Központ teljes mértékben megfelel az általam első helyre kijelölt kritériumnak, vagyis annak, hogy megvalósulása során a fiatalok jövőjét pozitív irányba befolyásolja. A program továbbá újszerű, hiszen községünkben eddig a diákoknak nem volt lehetősége pályaválasztással kapcsolatos tanácsadásokon, előadásokon részt venni, a különféle szakmákat kipróbálni és megismerni, valamint az önismeretre és a képességek felmérésére sem fektettek kellő hangsúlyt, amire azonban nagy szükség lehet a helyes döntés meghozásához. Végül pedig a program a harmadik szempontnak is megfelel, tehát közösségi összefogáson alapul, hiszen összekovácsolja a község vállalkozásait, szervezeteit és magánszemélyeit, úgy a fiatalokat és az időseket, mint a tanárokat vagy a potenciális munkaadókat és a diákokat.

5.1. HIPOTÉZISEK ÉRTÉKELÉSE AZ EREDMÉNYEKSEL ÖSSZHANGBAN

1.) Az általam elvégzett dokumentumelemzés alátámasztja, hogy az első hipotézis, vagyis, hogy a község 2011–2020-as stratégiai terve szerkezetét és tartalmát tekintve eltér a 2005–2010-es időszak stratégiai tervétől, beigazolódott.

2.) A második hipotézis csupán részben bizonyosodott be: az általam vizsgált két fejlesztő szervezet közül a Tisza Menti Információs Fejlesztési Központ fektet nagyobb hangsúlyt a lakossági igények felmérésére és a helyi szereplők fejlesztésekre történő bevonására, a község Ifjúsági Irodája egyelőre ilyen jellegű tevékenységekkel nem foglalkozott, mivel még viszonylag rövid ideje működik a szervezet, viszont a tervei között szerepel ennek megvalósítása. A fiatalok jobb jövőjének biztosítása mindkét szervezet esetében a prioritások között szerepel.

3.) A harmadik hipotézis szintén részben igazolódott be. A fiatalok helyzetét tekintve az ICR 2005-ös megalakulása óta csak az idei évtől történtek pozitív változások, hiszen a szervezet az eddigiekben nem foglalkozott ifjúsági fejlesztésekkel. Az Ifjúsági Iroda 2010-es létrejötté óta viszont az ifjúsági fejlesztések évről évre bővülnek.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

Munkám során egy vajdasági, határ menti község Magyarkanizsa fejlesztési intézkedéseit igyekeztem bemutatni az ifjúsági tevékenységeken keresztül. A célkitűzések meghatározása tehát ezzel összhangban történt.

Elsőként a jelenlegi (2011–2020) és az előző (2005–2010) időszak községi stratégiáinak összehasonlító elemzésével igyekeztem egy általános helyzetképet adni Magyarkanizsáról, melyből kiderült, hogy a legújabb stratégia elkészítésekor már figyelmet fordítottak az Európai Unió követelményeinek történő megfelelésnek, ebből adódnak a szerkezeti különbségek a két dokumentum között. Az új stratégia, az előtte lévővel ellentétben, már konkrét fejlesztési irányvonalat is tartalmaz, mely a fiatalok helyzetének javítását helyezi előtérbe. A régi stratégia hiányosságának tekintem, hogy túlságosan általánosító jellegű, nem elég határozott, nem helyez kellő hangsúlyt a fontosabb fejlesztendő területek meghatározására, kiemelésére. Az új stratégia már kiküszöböli ezeket a hiányosságokat, nem bocsátkozik felesleges elemzésekbe, célratörőbb és konkrétabb irányvonalakat tartalmaz, mégpedig az ifjúság jövőjét segítő intézkedéseket.

Kutatásom második lépésében két általam kiválasztott helyi fejlesztő szervezet, a Tisza Menti Információs Fejlesztési Központ (ICR) és Magyarkanizsa község Ifjúsági Irodája vezetőjével készítettem mélyinterjút, arra vonatkozóan, hogy milyennek látják a helyi igényeket, és mekkora hangsúlyt fektetnek ezen igények, főként a fiatal generációk igényeinek felkutatására, figyelembe vételére. A beszélgetések során kiderült, hogy az előbbi szervezetnél már bevett gyakorlatnak számít a helyi igények nyomon követése, míg az Ifjúsági Iroda esetében ez egyelőre kialakulóban van.

Munkám végén a két említett szervezettől egy-egy, számomra mintaértékűnek tekinthető projektet mutattam be. Az első az ICR szervezet által megpályázott Európai uniós program, mely az „Európa a polgárokért” nevet viseli, és több alprogramból tevődik össze. Magyarkanizsa község az „Aktív európai polgárság” nevű alprogram testvérvárosi programjára pályázott. Ennek lényege a kijelölt testvérvárosokkal történő kapcsolat szorosabbá fűzése különböző programok megvalósításával, melyek nagyban érintik a fiatal generációkat, különböző képzési, tanítási tevékenységeken keresztül. A másik bemutatott program az Ifjúsági Iroda keretein belül kerül megvalósításra, és jelenleg is aktuális, folyamatban van, ez a „Karrier Infó Központ”. A program teljes mértékben az ifjúságot segíti, hiszen különböző pályaaorientációs tanácsadásokból és pályaválasztást, elhelyezkedést elősegítő

tevékenységekből tevődik össze. Együttműködésre biztatja a helyi oktatási intézményeket a vállalkozásokkal és szervezetekkel annak érdekében, hogy a fiatalok megismerkedhessenek a különböző szakmákkal.

A két projekt elemzéséhez egy kritériumrendszert állítottam fel, vagyis három pontban határoztam meg, hogy miért tartom mintaértékűnek az elemzett projekteket. Ezek a következők: az első az ifjúság helyben maradásának megkönnyítése, jövőjének biztosítása, a második az újszerűség, a harmadik pedig a közösségi összefogás előmozdítása. A választásom azért esett e két elemzett projektre, hiszen mindkettő megfelel a felállított kritériumoknak, illetve a munkám során fő irányvonalnak választott területre, az ifjúsági életszínvonal növelésére koncentrálok.

Az ilyen kisebb községek életében nagyon fontos, hogy a fiatal generációk helyben maradjanak. Ez elengedhetetlen feltétele a fennmaradásnak és a fejlődésnek. Ehhez azonban szükség van olyan körülmények teremtésére, melyek elhelyezkedési, szórakozási, kulturálódási, és egyéb lehetőségeket biztosítanak, tehát hozzájárulnak a megfelelő, elfogadható életszínvonal kialakításához a fiatalság számára. Az életszínvonal növekedése által pedig növekedhet a község népességmegtartó képessége. Ezért tartom nagyon fontosnak a gazdasági, turisztikai és egyéb kiemelt területek fejlesztése mellett külön hangsúlyt fektetni az ifjúsági tevékenységekre is, hiszen ezek hiányában a fiatalok elvándorlása a település leromlásához, megszűnéséhez vezethet. Az ifjúsági intézkedéseket tehát mindenképpen kiemelten kell kezelni a vidékfejlesztési intézkedések között.

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

- Bálint J. – Juhász M. – Katonáné Kovács J. – Nagy G. (2007): *Vidékfejlesztés, vidékfejlesztés intézményrendszere*. Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum, Agrár-gazdasági és Vidékfejlesztési Kar, Budapest, pp. 7–94.
- Bogdanov, N. (2007): *Mala ruralna domaćinstva u Srbiji i ruralna nepoljoprivredna ekonomija*. UNDP Srbija, Beograd, pp. 59–71. 112–118.
- Bogdanov, N. – Vasiljević, Z. (2011): *Role of agriculture and multifunctional rural development in Serbia*. ABSTRACT: Applied Studies in Agribusiness and Commerce. 2011. (5.) 1–2. pp. 47–56.
- Böhm A. (2002): *Helyi társadalom, önkormányzatok, településfejlesztés*. Agroinform Kiadóház, Budapest, pp. 91–125.
- Buday-Sántha A. (2001): *Agrárpolitika – vidékpolitika*. Dialog Campus Kiadó, Budapest, pp. 15–20. 360–404.
- Csete L. – Láng I. (2009): *A vidék fenntartható fejlődése*. MTA Történettudományi Intézet – MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, pp. 40–46. 53–57. 68–86.
- du Plessis – Valerie – Beshiri – Roland – Bollman – Ray D. – Clemenson – Heather (2002): *Definitions of 'Rural'*. Agriculture and Rural Working Paper Series No. 61. 37. p.
- Fehér A. (2004): *A vidékfejlesztéssel kapcsolatos fogalmi rendszer értelmezési és adaptációs kérdései, s az erre vonatkozó magyar szabályozások szakmai megalapozása*. Debrecen
- Illés I. (2005): *Területfejlesztés*. Budapest, pp. 137–154.
- Janković, S. (2009): *Evropska unija i ruralni razvoj Srbije*. Institut za primenu nauke u poljoprivredi, Beograd, pp. 147–152.
- Kis K. (2006): *Vidékfejlesztés és a vidékgazdaság*. Szegedi Tudományegyetem Mezőgazdasági Főiskolai Kar Dél-alföldi Regionális Szaktanácsadási Központ, Hódmezővásárhely, pp. 4–12.
- Klamár Z. (2006): Az etnikai térszerkezet és a gazdasági kapcsolatháló változása egy észak-bácskai község példáján – Magyarokanizsa és vonzáskörzete a 20. században. In: Kókai S. (szerk.): *A Délvidék történelmi földrajza*. Nyíregyházi Főiskola Földrajz Tanszék, Nyíregyháza, pp. 97–120.
- Kovács T. (2003): *Vidékfejlesztési politika*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, pp. 19–31.
- Lazović, M. – Knežević, I. – Mirić, O. – Pejović, A. (2007): *Vodič kroz Instrument za pretpristupnu pomoć EU*. Fond za otvoreno društvo, Beograd, pp. 11–36.
- Lukács G. S. (2004): *A vidékfejlesztés kézikönyve*. Szaktudás Kiadó Ház, Budapest, pp. 9–23.
- Madarász I. (2000): *Hogyan készítsünk vidékfejlesztési programot?* Agroinform Kiadó és Nyomda Kft., Budapest, pp. 13–17. 30–43. 52–54. 73–150.
- Miljković, M. – El Bilali, H. – Berjan, S. (2010): Rural Economy Diversification in Serbia, *Research Journal of Agricultural Science* 42 (3)
- Mrđa, S. (2011): *Kulturni život i potrebe studenata u Srbiji*. Zavod za proučavanje kulturnog razvitaka, Beograd

- Nagy I. – Miletić, R. – Todorović, M. (2009): Szerbia regionális fejlődésének alapvető jellemzői, *Tér és társadalom* 23. évf. pp. 173–198
- Quarrie, S. – Milošević, A. – Simmons, R. (2012): *A system approach to rural development in Serbia: results of a baseline survey on the community*. Third International Scientific Symposium "Agrosym Jahorina 2012"
- Rechnitzer J. (1998): *Területi stratégiák*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, pp. 235–328.
- Rechnitzer J. – Smahó M. (2011): *Területi politika*. Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 103–118. 123–150. 356–368. 434–437.
- Sarnyai M. (2002): A határmenti fekvés hatása Kanizsa gazdaságára. In: Pál Á. (szerk.): *Héthatáron – Tanulmányok a határ menti települések földrajzából*. JGYF Kiadó, Szeged, pp. 247-256.
- Suni, D. (2009): *Jačanje ruralnog socijalnog kapitala i mreža*. UNDP Srbija, Sektor za inkluzivni razvoj, Beograd, pp. 20–23.
- Tomanović, S. (2012): Tranzicija (prelazak) u odraslost: tempo, obeležja i promene. In: Tomanović, S. – Stanojević, D. – Jarić, I. – Mojić, D. – Dragišić, L, S. – Ljubičić M. – Živadinović I. (2012): *Mladi – naša sadašnjost. Istraživanje socijalnih biografija mladih u Srbiji*. „Čigoja štampa” Institut za sociološka istraživanja, Beograd, pp. 81-94.

Források

- Fejsztámer R. (2013): Szóbeli közlés az „Európa a polgárokért” programmal kapcsolatos megvalósításokról. (2013. 10. 15.)
- Bödő M. (2013): Szóbeli közlés a község Ifjúsági Irodájáról, a Szerbiában tanuló Magyar-kanizsa községi egyetemisták számáról, illetve a Karrier Infó Központról. (2013. 10. 16.)
- Telek K. (2013): Szóbeli közlés a pályaorientációs tevékenység működésével és sikerességével kapcsolatban. (2013. 10. 17.)

Egyéb dokumentumok

- DG COMM of the EC – EACEA – Európai Bizottság Kommunikációs Főigazgatósága, Oktatási, Audiovizuális és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (2013): „Európa a polgárokért” program 2007–2013 – programismertető
- ICR – Tisza Menti Információs Fejlesztési Központ (2013): Application Form. Europe For Citizens. Actions: 1 (Measure 1 and 2), 2 (Measure 3) and 4. Submission number: 541814-EFC-1-2013-1-RS-EFC-NTT.
- Magyar-kanizsa község önkormányzata (2006): Magyar-kanizsa község stratégiai fejlesztési terve 2006–2010, Magyar-kanizsa
- Magyar-kanizsa község önkormányzata, a stratégia kidolgozásáért felelős Tanács (2011): Magyar-kanizsa község fejlesztési stratégiája 2011–2020 – Vonzó és marasztaló község – ahol a fiataloknak is biztosított a jövő, Magyar-kanizsa
- Magyar-kanizsa Község Ifjúsági Tanácsa (2011): Magyar-kanizsa község 2010–2014 időszakra szóló helyi ifjúsági akcióterve (HAT), Magyar-kanizsa
- RZS – Republički zavod za statistiku (2011): Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u Republici Srbiji 2011. – prvi rezultati, Beograd

Jogszabályok

Službeni Glasnik Republika Srbija, br. 109/2009 i 46/2010

Službeni Glasnik Republika Srbija, br. 55/2013

Službeni Glasnik Republika Srbija, br. 50/2011

Internetes források

Internet 1 – Council of Europe (1996): European Charter for Rural Areas.
<http://assembly.coe.int/ASP/Doc/XrefViewHTML.asp?FileID=7441&Language=EN> (2013.03.05.)

Internet 2 – European Commission Eurostat (2013): Urban-rural typology.

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Urban-rural_typology#Definition_based_on_a_population_grid (2013.03.25.)

Internet 3 – Európa – az uniós jogszabályok összefoglalói (2010): A stabilizációs és társulási folyamat.

http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/western_balkans/r18003_hu.htm (2013.06.26.)

Internet 4 – The Delegation of the European Union to the Republic of Serbia (é.n.): Serbia and the European Union.

<http://www.europa.rs/en/srbija-i-evropska-unija.html> (2013.06.26.)

Internet 5 – Ministarstvo spoljnih poslova Republike Srbije (2012): Politički odnosi Republike Srbije i Evropske unije.

<http://www.mfa.gov.rs/sr/index.php/spoljna-politika/eu/rep-srbija-eu?lang=lat> (2013.06.26.)

Internet 6 – Magyarankizsa község hivatalos honlapja (2008): A község települései.

<http://www.kanjiza.rs/hun/telepulesek> (2013.06.26.)

Internet 7 – Wikipédia (é.n.): Magyarankizsa község.

http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarankizsa_község (2013.06.26.)

Internet 8 – A Vajdaság enciklopédiája (é.n.): Magyarankizsa község.

http://vajdasag.rs/Magyarankizsa_község (2013.06.26.)

Internet 9 – Wikipédia (é.n.): Statistički regioni Srbije.

http://sr.wikipedia.org/wiki/Статистички_региони_Србије (2013.11.18.)

Internet 10 – Vlada Republike Srbije (2004): Smanjenje broja statističkih regiona kroz izmene Zakona o regionalnom razvoju.

<http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=125924> (2013.06.27.)

Internet 11 – Tisza Menti Információs Fejlesztési Központ (é.n.): Rólunk.

<http://www.icr.rs/m/rolunk/> (2013.07.22.)

Internet 12 – European Commission, Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (2009): Europe for Citizens Programme.

<http://eacea.ec.europa.eu/citizenship/> (2013.10.16.)

Internet 13 – Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja (é.n.): Projekat Profesionalna orijentacija u Srbiji.

<http://www.mpn.gov.rs/prosveta/osnovno-obrazovanje-i-vaspitanje/571-projekat-profesionalna-orijentacija-u-srbiji> (2013.10.17.)

Internet 14 – Profesionalna orijentacija (2011): Uloga Kancelarija za mlade.

<http://profesionalnaorijentacija.org/o-projektu/uloga-kancelarija-za-mlade/> (2013.10.17.)

Internet 15 – GIZ/projekat: „Jačanje struktura za osnaživanje i participaciju mladih u Srbiji“ (2013): Lokalne kancelarije za mlade u Srbiji.

<http://zamislizivot.org/giz/kzm3.html> (2013.10.17.)

MELLÉKLETEK

1. MELLÉKLET: AZ ICR IGAZGATÓJÁVAL KÉSZÍTETT MÉLYINTERJÚ SORÁN

ALKALMAZOTT BESZÉLGETÉS IRÁNYÍTÓ KÉRDÉSSOR

Az igények felmérése:

1. Melyek az elsődleges fejlesztési igények Magyarokizsa községben?
2. A helyi igényeket felmérték-e? Ha igen, hogyan, milyen módszerekkel? Mi alapján határozták meg?
3. Milyen mértékben vesznek részt a helyi szereplők a fejlesztési tevékenységekben?
4. Tartanak-e lakossági fórumokat a helyi szereplők bevonása céljából? Ha igen, milyenek a tapasztalatok? Ha nem, akkor miért nem?
5. A fiatalokat bevonják-e a fejlesztési tevékenységek tervezésébe és megvalósításába? Ha igen, hogyan?
6. Az ICR megalakulása óta volt e olyan projekt, mely a fiatalok helyzetének javítására irányult?

Források:

1. Milyen forrásokat használnak a helyi fejlesztések megvalósítására?
2. Milyen támogatásokhoz tudnak hozzájutni? Létezik e önkormányzati támogatás?
3. Léteznek-e egyéb igénybe vehető források?

Eredmények:

1. A megvalósított elképzeléseket nyomon követik e? Ha igen, hogyan?
2. Az ICR milyen mértékben veszi ki a részét a község általános fejlesztéséből, milyen módon tudja elősegíteni a fejlődést?
3. Az ICR megalakulása óta változott e valamit a fiatalság helyzete, van e valamilyen hatással a szervezet működése az ifjúsági életre?
4. Összességében mit gondol a helyi megvalósított fejlesztések sikerességéről?

2. MELLÉKLET: MAGYARKANIZSA KÖZSÉG IFJÚSÁGI IRODÁJA KOORDINÁTORÁVAL

KÉSZÍTETT MÉLYINTERJÚ SORÁN ALKALMAZOTT BESZÉLGETÉS IRÁNYÍTÓ KÉRDÉSSOR

Igények felmérése:

1. Melyek az elsődleges fejlesztési igényei a községi ifjúságnak?
2. Ezt felmérték-e? Ha igen, hogyan és milyen módszerekkel? Mi alapján határozták meg?
3. Mi alapján végzik a tevékenységüket?
4. Mely szervezetekkel működnek együtt?
5. Milyen mértékben vesznek részt a fiatalok a fejlesztési tevékenységekben?

Források:

1. Milyen forrásokat használnak a fejlesztések megvalósítására?
2. Milyen támogatásokhoz tudnak hozzájutni? Az önkormányzat támogatja-e az Ifjúsági Irodát?
3. Az ifjúsági iroda hozzájut-e egyéb forrásokhoz (pl. civil szervezetek, vállalkozások támogatásához)?

Eredmények:

1. A megvalósított elképzeléseket nyomon követik-e? Ha igen, hogyan?
2. Az Ifjúsági Iroda milyen mértékben járul hozzá a község általános fejlesztéséhez? Milyen módon tudja elősegíteni a fejlődést?
3. Összességében mit gondol a megvalósított fejlesztések sikerességéről és az iroda eddigi munkájáról? Az iroda megalakulása óta miben változott a fiatalok helyzete?